

R. Simon

מכתב אלמנה פת"י

1

שנה ויקרא בא אמר

אור החיים

הכין לוקח חס המעטל עוצר משום ולפני עור יעצור חסר על רשע המור של"כ חסיה כסונה וגו' והאם היה הכין שוג והמעטל מודי כרי זכ' שלא יעצור המור שער של אדם אחר) ופשוט. שמתמלא לוקח ע"י. וקשה מנין לו להרמזים לחייב ולל"ז כוונת הש"ס מנין דורש לא יעצור לו אחר, כמעטא מלקוח, והר"ב המנין ומתרי"ק לא אמרו אס דורש במסורת הלא מסורה לא יעצור הוא כן דבר, כי לא כללם משנה אשר הוא כבוד חס צו"ד בין צו"ד לרי"ש. ועוד לנשאלת שאין לאווי צוללות כלאים כתב רבינו יונה בזה מסרון צו"ד מעכבתי) אפ"כ עדיין חסר חיות לו שהמציא כלאים לחצרו אס היה לנפש שוגג שזולתה יסיה משמעות לא יעצור שכבוד לא יעצור המלביש לוקח, וחסר עליו הכסף משכ"י) וכתב לאמרוס. אכן כוונת הש"ס שמדייק מאמר הכבוד שאל זכ' הר"ב"ש מהר"ש ולא זכינו להשובה וכו', חסר לא יעצור) וגו' שהל"ל לא יגלה את רשאו או ואפשר לומר דמשמע ליה לרבינו דמורמרינו בפרק לא יעצור על ראש צו"ד בין בית לרי"ש ויחזור אל ג' מניוס (זויר מ"ד) דגלי קרא צויר שלא טעב המור לאמור בסמוך ויתלה באיסור ב"קו"ש עליו כמעטא כעטמא מדכתיב ועמאל"ו דלא מרו משמע לא כמעטא כחטר שלא כצויו אל המתגלה לאמרו דבטלמא עבדינו כמעטא כעטמא, ולכן כתב רבינו חסר לא יעצור שמשמעות דבכריס יגידו שאכר בפרק כ' מהכלכות חזירות שלום היה המור שוגג חס המעטל בין על די המתגלה בין על די אחרים, שטמאו מזיד אינו לוקח ע"כ, דברי הר"ב אינוס והוא מאמר הש"ס קרי צויה לא יעצור הוא ולא נראוים דקשה ח' למח לא יהיה המור צוין אל כלל יעצור לו אחר פי' משמעות החיוב תמיד לאסור החורה כולה דלא אמרינו כמעטא כעטמא"ו וכו' כדבר צוין על ידו צוין על ידו אחר, ומאמר קרי צויה וכן על זכ' דכר. ועוד כהוא דמיר שבו"ק כבאוב ועמעה כמו כן נאמר צוין כלאים שאמר (לעיל י"ט) למטב כמעטא אמרו שס בגמרא. צוירוס שבו"ק ככחוב למטב משום שהיהוין זין קל וחומר מתגלמח י"ט) ועבר כלאים שטעמו לא יעלה עליו ולא אמר שחייב דכח חומר כעטמא מתגלמח חלמוד לומר לא חטלה עליו"ה משמע שלא על המעלה עליו ועמאל ראש וגו' ע"כ, אס כן זולת הקל וחומר לא לחוד מורה אלא על המעטל הוא מורה שלא יהיה כויה לריך למעט"ו, ואדרכה תגדל מדורת הקושטא בין ממנו צוין מהזולת, ולא פסק הרמזים"ם (כלאים לרמזים"ם. מהכחא דפרק ג' מניוס. והכנון צעניו פי"ו בל"ח) שהמציא כלאים לחצרו מזיד לוקח, שטעמו של רמזים"ם הוא מחוסר שאמרו במסכת וכמו כן נאמר כמה שלפנינו כעטמא כבן ממה מיר דך מ"ד חס לשונם ומה עומדה וכו' לא טעב שאמר ככחוב לא יעמאל"ו אזהרה שלא כבינו ככ מתמלא כיועמה תגלמח לא כל שכן שלא טעב למעטא לומר שמוחרי צוין לכבן עלמו צוין לאחרים מגלה כמתגלה אמר קרא חסר לא יעצור קרי צויה על כעטמא. ושעור המורה היה שגמיה כ' צו"ה לא יעצור הוא ולא יעצור לאמר עד כאן, ופירש"י לכל יהיה בכבן עמאל, ועמעה כל כמעטמאו צוין הוא לא יעצור לו אחר ע"כ, פירוס אזהרה לאמר שלא צוין אחר כרי זכ' עבר על הלאו ולוקח, ופסי זה עלו

אור החיים

אלא רק משום שהס הכיסי משמרי אל. (ג) מנין לו זה. (ד) הוא כעטמא. (ה) ירי יט לו מעטו על זה גמתי. והלמס משנה בעמו הקשה קושי ו' על עממו. (ו) זה פשוט שאס אין לו כמו למיר מהיר מימי יהיה מיר, ובקושיות המפרשים על הרמזים ז"ל, אלא מהגמלה תגדל הקושטא שראשו שגממח א"ך גם כן כעטמא זו, שאס אין ק"ו פשוט הוא שלמי מיר. (ז) כלומר הפירוס שפי' רש"י ז"ל על הגמלה לא יעצור לאמר לא יעצור ליה אחר, זה פשוט, וחוכרת שזה כוונת הש"ס, שמה על עממך, ורי המיר אסור בתלפוס לגלג שער על איש פשוט. (ח) פי' היה צריך לריוח צויר"ה, והנה עמך לא כן הוא, והיך דרשיון אי"כ לא יעצור. (ט) והנה שכתב גלג צויר"ה אין קפידת, ופאלו נכתב צויר"ה. (י) פאלו מזה אל המעור ואמר חסר זה לא יעצור על רשאו. (יא) זה אינו כמו בתקופת אחר, כוון אל תפרק הלימח אלא תלמח, שפרקין ממש כן, אלא פי' קרי ביה צוין ביה. (יב) מדבר ומזה על הבה, עבר זה על שטעמו לא יעלה. (יג) מתרי"ק חסמ הי"ד, שפי' לא יהיה נעשה עמאל, ולא אמר יעמאל אלא

אונקלוס

שנה ויקרא בא אמר

← בא א ויאמר יהוה אל משה אמר אל-
הקבנים בני אהרן ואמרת אליהם
בני אהרן ותימר קהן על פיח

רש"י

לקבש בדור

(א) פירש"י צעמות שמי אמירות אלנו למה עכ"ל פי' (ח) אמור אל הכהנים. אמור ואמרת"ו, להוכיח בשאר מקומות דכתיב דבר ואמרת אין קושטא ואין הכרח גדוליסם על הכהנים (עינים קיי"ה): בני אהרן. יכול לדורו, שפירשו דבר אליהם בגלל ואמרת כן וכן צפיתו, כלליס"ו, חלמוד לומר ככהנים (ח"ס): בני אהרן. אף האם שמתקום שיש לדורו ירשינו אפילו כשלאמר דבר בעלי מומין כמעטא (ח"ס): בני אהרן. י' ולא צוית ואמרת, משום דלוקי סוף מיותר הוא לומר דבר, משא"כ ב' פטמים אמריה אין לו פירוש, אס לא שחלמך, אמור חמה משה אל הכהנים, ומה חלמך להם, ואמרת חמה כל כהן, כלומר מוהיר חוסם (חמ הכהנים) אליהם על הכהנים הקטנים (רא"ס), ואמר שצוירנו קטנים למדנו מואמרת היסודיה שוב נשאר בני אהרן לדורו דלוקמן, ליה הקדים רבינו לפרש מיכח ואמרת האם שהוא מחוסר נכחוב (מ"ל), וסוף מזה, אין כאן אום קושטא, שדורו זה י"ל מבי' מיצית אמור ואמרת, ותיבת אמור מוקדם הוא נכחוב מתיבת בני אהרן: (ב) עלגמא י"ט ביה, גדולי הפוסקים (רמזים"ם פמ"ג) אמרו שפירשו ללא למחליבו כידים או גלווי, וכן נראה דעם רש"י, אלא לאפשרטיה אס הם עושין מעמלם אינו מלווה מן הסודיה, ובי' מקומות רמה זמח הסודיה, כאן, בשלמס, וביס, וחז"ל למדו שכן הוא ככל היסודין שבוטרה שאסור (לפחות לכו כידים, אלא מה שצריך לאפשרטיה צ"ד או אצוי הוא מדרבנן, ויש מוליקין דבבר (מ"ל): (ג) פירוש דברי רבינו ב' מחלמרים אלנו הם עו"ה: מיכח הכהנים מן הסמס פירשו כהנים כפריס ותומיקן, אלא בעמ חלוקי יוכל להעמיס כעבור גם בעלי מומין (לא חללים), לומר אין המיכה אמור למעטא כהנים כפריס ותומיקן, הוא להסך מן הסמס מול כל בני אהרן צוין בעלי מומין וצוין פסולין שפולס בני אהרן נישא, אלא אינו מתיבת לרעווס, ואדרכה יוכל להיות פירשוו בדומה לאהרן שהוא היה כדור וממס על מוס, לוח אס היה רעון כחובו לאסור לעמלוח גם לפסוליס היה אמור רק בני אהרן, ולהסך אס היה רעו להמיר לבעלי מומין היה אמור חסר אל הכהנים, ופאלד הוא שס צח הכהנים למעט חללים שסס אינו הכהנים, אלא לא צח למעט בעלי מומין שכל זה מאצי מה שהוסף לומר בני אהרן, וזה מודיקן לאון רש"י כפפור ופרק, שלא אמר יוכל למעט בעלי מומין מ"ל בני אהרן כמו שאמר יוכל חללים מ"ל הכהנים, שאין הכהנים ממשע בעלי מומין ואין בני אהרן גרבה אסמס, רק דוקא כאן כמה שלפנינו שיש לו ריבוי ומיעוט, כלומר יסוליס אלו להעמיס ריבויי בעלי מומין שארי בני אהרן אף בעלי מומין כמעטא ואינו שוליס (רא"ס), ועיין עוד מזה בריש פי' ויקרא (ח' ה') מה שפירשונו שס: (ד) אמר לו מה שאמרנו כמות הקודם יוכל היה לומר בים אהרן או ועד אהרן, ופסיע

אור החיים

(כא) א. ויאמר כ' וגו' לריך לדעך למח שינה שלא יעמלו לנפש אדם כחלממס ז"ל שאין נאה מסדר כרגיל לומר ככל לונלח וגבום וכו', ומעטס זכ' הקדים כחומר כחורה דבר אל וגו'. עוד למח בקדים כחומר למחור להסמוך כמעטל לז' חיותס כהנים מה למחור שיהיה לריך לומר בני אהרן ככהנים"ו. שלא היה נשמע כן אס כויה אמור לומר אל בני ודרכות שדרשו חז"ל (ח"כ) כמקומן עומדים כגם שידבר כסדר זה. ויתבאר על דרך מה שאמרנו ז"ל למיר לדעך למח ככל (מחממל) חס לשונם אמר הקב"ה למחס אין נאה לונלח ונכנס לפני להסתכל כמת וכו' ע"כ, והוא קר"ה: כמה דרשות, ועוד יש לאלוח מניין והוא על אומרו אמור לאון מעלה, אל הכהנים פירוש לז' דרך מה שכחז כרמזים"ם פרק ג' מהכלכות אצל חס כסס ככונים משרטו פני מלך, ומה היה כמעטל לשוע כמעטמל חס ככבן אס' כיו שניכס מודיס אור בדור

(א) שערות היסוד הוא לומר קודם שס האלמס המתמאר ואמר כן כמה הוא מחלמ. (ב) שהמעלה אינו צח ממה שסס בני אהרן,

שם ויקרא כא אמר

אור חזונים

נפש חבל עמאי מת אונס ככלל וכו'...
 לא יעמה. אמר לעון יחוד הבט שהחמיל לזכר
 נלשון רצונ הכבדים גדולים על הפקדים
 שדרכ כפל והמרת להוציא גדולים על הפקדים
 מטפה און לו מקום חוכרה לעממה שלא עממה
 לכבדי) לזכ אמר לעון יחוד והמרת לרצונ לומר
 שאחריה רצונ על היחוד הא למדת חוכרה
 לעממה. עוד נראה שם הכבוד לומר לא יעממו
 שלא חנה הכבדה לעשות שלא הפקיד הכבוד אלא
 על עוממת כלות הכבדים. כי דבר זה אינו אלא
 חוקדי) ואון לו אלא מה שבה צפורה, חבל כבן
 יחוד לא יפקיד עליו ח"ל יעמה לעון יחוד. עוד לזכ
 שיהיה לכהנים אומר יין וזכר (לשיל י"ט) וזה
 גילה הכבוד ששנים האומר הוא לכל ועצרו עזרות
 הפקוד שחיי יין. ואם כן שלא צומן משמחה או
 שלא צומן עזרה יכולן לשחות יין וזכר, ואם כן
 מצה הכבדה לומר שילמד סמום מהמשפחה לזון
 צמטם אומר עוממה שיהא מבטטם עממו
 שאחריה שחיי יין וזכר נאמרה עוממה כדי
 שיביא ראו לעזרה לזכ נחמס י' וזכר לשון
 יחוד לא יעמה לומר שאפי' אחד מהכבדים הוא
 עומד באומר זה. וממנה דבר אחר לזכ שלא
 מטטם ציטול עזרה כי אין עזרה ציטול מהעמד
 ככין אחר, אלא אחיו שאומר עוממה ככין הוא
 מוכח בצורה ואפי' מי שמשמחה צאה לזמן רחוקי)
 מוכח הוא באומר זה. ומטטם האומר צדריהם
 אפי"ל (ומממה) והכבדה לעממה י"א.
כ"ב אס לשאר וכו'... מנה צמורת כהנים זה
 אור בדין

י"ט ש"ל ש"ל נפש חומר לזמן דוקא דם ומדנין הכל...
 מוכח לקח שור מהבטי' לא ראה, ואפי' ש"ל קדשת' י' לו יהיה כן, האל צדריה לא אמר שיהיה הפקודה אלא דמה צדריה
 הוזה בפוקמה, ואם לא ראה בפוקמה ראה צדריה...
 לומר שצדריה עממו לעממה י"ל כמקם משה בזה: נפשי' אמר וכו' מלך הכבדים הוזה: מתי אמר וכו',
 כן לעממה אלא שמהל על ה"מ ועממה ממנו ר"ש, ואם כן נהל לומר שצדריה עממו מנה גם כן מלך הכבדים לומר שאל עוממות
 לישמה מלמס מי ששמה ממנו...
 אחרית' ש"ל: זה י"ל על להכניס מלכוון הכבוד שמה יעמה חזרי"ק חמם חזרי"ק, און זה מפקיד, אפי' יחזר הכבוד לעממה לא
 "יעממו" הייט חזריהם שמה על הפקדים שאחריהם מוכריהם עולמס...
 עממס... ויכול לזכר עד ת"ל...
 עממס וקדוהם הם ודי לומר י' אס לאפי' וכו'.

שם ויקרא כא אמר

אור חזונים

נפש חבל עמאי מת אונס ככלל וכו'...
 לא יעמה. אמר לעון יחוד הבט שהחמיל לזכר
 נלשון רצונ הכבדים גדולים על הפקדים
 שדרכ כפל והמרת להוציא גדולים על הפקדים
 מטפה און לו מקום חוכרה לעממה שלא עממה
 לכבדי) לזכ אמר לעון יחוד והמרת לרצונ לומר
 שאחריה רצונ על היחוד הא למדת חוכרה
 לעממה. עוד נראה שם הכבוד לומר לא יעממו
 שלא חנה הכבדה לעשות שלא הפקיד הכבוד אלא
 על עוממת כלות הכבדים. כי דבר זה אינו אלא
 חוקדי) ואון לו אלא מה שבה צפורה, חבל כבן
 יחוד לא יפקיד עליו ח"ל יעמה לעון יחוד. עוד לזכ
 שיהיה לכהנים אומר יין וזכר (לשיל י"ט) וזה
 גילה הכבוד ששנים האומר הוא לכל ועצרו עזרות
 הפקוד שחיי יין. ואם כן שלא צומן משמחה או
 שלא צומן עזרה יכולן לשחות יין וזכר, ואם כן
 מצה הכבדה לומר שילמד סמום מהמשפחה לזון
 צמטם אומר עוממה שיהא מבטטם עממו
 שאחריה שחיי יין וזכר נאמרה עוממה כדי
 שיביא ראו לעזרה לזכ נחמס י' וזכר לשון
 יחוד לא יעמה לומר שאפי' אחד מהכבדים הוא
 עומד באומר זה. וממנה דבר אחר לזכ שלא
 מטטם ציטול עזרה כי אין עזרה ציטול מהעמד
 ככין אחר, אלא אחיו שאומר עוממה ככין הוא
 מוכח בצורה ואפי' מי שמשמחה צאה לזמן רחוקי)
 מוכח הוא באומר זה. ומטטם האומר צדריהם
 אפי"ל (ומממה) והכבדה לעממה י"א.
כ"ב אס לשאר וכו'... מנה צמורת כהנים זה
 אור בדין

י"ט ש"ל ש"ל נפש חומר לזמן דוקא דם ומדנין הכל...
 מוכח לקח שור מהבטי' לא ראה, ואפי' ש"ל קדשת' י' לו יהיה כן, האל צדריה לא אמר שיהיה הפקודה אלא דמה צדריה
 הוזה בפוקמה, ואם לא ראה בפוקמה ראה צדריה...
 לומר שצדריה עממו לעממה י"ל כמקם משה בזה: נפשי' אמר וכו' מלך הכבדים הוזה: מתי אמר וכו',
 כן לעממה אלא שמהל על ה"מ ועממה ממנו ר"ש, ואם כן נהל לומר שצדריה עממו מנה גם כן מלך הכבדים לומר שאל עוממות
 לישמה מלמס מי ששמה ממנו...
 אחרית' ש"ל: זה י"ל על להכניס מלכוון הכבוד שמה יעמה חזרי"ק חמם חזרי"ק, און זה מפקיד, אפי' יחזר הכבוד לעממה לא
 "יעממו" הייט חזריהם שמה על הפקדים שאחריהם מוכריהם עולמס...
 עממס... ויכול לזכר עד ת"ל...
 עממס וקדוהם הם ודי לומר י' אס לאפי' וכו'.

אור החיים

לשום שארו ו' שאמו דכתיב שאר אביו, בקרוב למעט ארוסה פירוש לז' שעדיין לא נתקדשה. אלו למעט הכרשם פירוש קרוב שנתחשב. יאמר לאמו מה תלמוד לומר ולאביו מה אמו שהיא מתחלתה? הכי הוא ממשל ל' אביו שאינו מתחיל איתו דין שיפוטא לו, אילו כן הייתי אומר מה אמו בידוע אף אביו בידוע? אביו חוקק מנין תלמוד לומר ולאביו? ע"כ. בקשו חכמי לול לר"י לעולם לא יאמר הכבוד לאביו ואינו למדיו מקל וחומר מאמו מה תאמר הכי אביו זה אינו ידוע כלמו יעמא ממה נפשך אם זה אביו ממשא? ואם איתו אביו אם כן הוא ממזר ואין לו כבוד עד כאן. ובעיני איש קשוח כלל כי הכבוד כאן כלל ל' דברים, להסיר ולהבדיל, להסיר עוממה בקרובים גם שאמר ברמקום, ולהבדיל שאם לא לה ליעמא מממלאו איתו בעל כרחו, כמו שאמר הכבוד לה יעמא ואמרו צורה כהנים מצויה, שחייב כל כהן ליעמא למחוס האמורים בעיניו. והגם שלא נאמר לה יעמא אלא באחרונה, הכי אמרו צורה כהנים זה לשום מעשה ביוסף הכהן שמהו אשור בערב זה לשום מעשה ביוסף לה ורחפובו תפמי ועמאוו פסח ולא רכל ליעמא לה ורחפובו תפמי ועמאוו ע"כ ע"כ, הכי לפיר שפל כל הקרובים האמורים בעיניו הוא חייב ליעמא. וכפי זה אם היינו דן עוממת אביו מדין ממה נפשך אין לי מקום לייצבו ליעמא לו כי יאמר מי יאמר שהוא אביו? ומה גם אם יאמר מי יאמר פסח? אין לבטל מלת פסח א' צמורתו ממתת ספק, ולא אור בדרך

אור בדרך

כ"ו פ"י יורה להחלל כעטלה לפסול לה, משא"כ ידריס. לומר אפי' קום אביו. ל' שקמי עמיא גילא. ל"א ואפטר שהיא ממזר, ואמה שאינו סגן, ועומה, אבל איתו מימי. פ"י ואח"כ ישיבה מימי מזה ספק, זה איתו, כי יאמר יעל קרוב פסח מפקד. ל"ג שלמא מימי דן מדריגין, ופסח דאריהא כל עוד שלא קימא אה עמא. ל"ד וא"כ שניסס מן הצורה. פ"י מתמה חוקק אה, לא מתמה חוקק שיה אביו. ל"ו לפי שהיא כהן מזה חוקק אה, ואם הורע חוקק ב' נקמין, ואינו ממזר האם שאין זה אביו. ל"ז פ"י אל תאמר לדרך ב' שאמרתו שחייב ולאביו איתו נ"א אלא נתקום שיש ב' חוקקין, וא"כ כלל מקום שאין כלל אלא חוקק א' אמת שמתנה למתא מזה קומתו לולי אל לא יהיה מימי לעמא, זה איתו, כי מאמר שנתנה חייב ולאביו הרי משמעוהו כל אביו בעולם, ובלש קר

אונקלוס

ויקרא כא אמר
לשארו הקרב אליו לאמו ולאביו
ולבנו ולבתו ולאחיו: ג
ויאחזתו
ויאחזתו ביהתא

אור החיים

מציעא למאן דאמר (רמב"ם וסא"ר) ספק דאורייתא מותר מדאורייתא פשיטא שלא יעמא לדמות מות פסח צמורתו? אלא אפילו למאן דאמר ספק דאורייתא אסור מדאורייתא? אף על פי כן אין לדחות מלת דהוי מפני מלת ספק, תלמוד לומר לאמו ולאביו שחייב ליעמא לכל אחד מהם דבר חוקק. ועיין בפסוק שאמר זה. ועוד נראה לי כיון שיש מילואים שאביו אין לו אלא חוקק, והכך מוחק צבא"י, כגון שיש לפעמי ב' בני אדם מוחקים בחוקק כהנים כל אחד בפני עצמו, גם מוחקים שאחד מהם אב ואחד בנו, ומילואים זה יכול להיות שיוכר חוקק האב שאינו כהן ולא יורע חוקק הבן להסירו ממדריגת כהן ולאמר שאין זה אביו ושאר הכן בחוקקו? וכיון שכן אם לא אמר ולאביו הייתי שאלה יעמא לאביו חוקק באופן הברך מטעם שמה יורע חוקק אביו והכך יאמר כהן לעולם, וזה אמר בתנא אביו חוקק מנין תלמוד לומר ולאביו. והכך בין לדרך זה ובין לדרך ראשון אביו חוקק חייב ליעמא לו? כי סוף כל סוף אביו איתו אלא חוקק והצורה חייבתו ליעמא:

ויקרא כא אמר

לשארו הקרב אליו לאמו ולאביו
ולבנו ולבתו ולאחיו: ג
ויאחזתו
ויאחזתו ביהתא

אור בדרך

כ"ו פ"י יורה להחלל כעטלה לפסול לה, משא"כ ידריס. לומר אפי' קום אביו. ל' שקמי עמיא גילא. ל"א ואפטר שהיא ממזר, ואמה שאינו סגן, ועומה, אבל איתו מימי. פ"י ואח"כ ישיבה מימי מזה ספק, זה איתו, כי יאמר יעל קרוב פסח מפקד. ל"ג שלמא מימי דן מדריגין, ופסח דאריהא כל עוד שלא קימא אה עמא. ל"ד וא"כ שניסס מן הצורה. פ"י מתמה חוקק אה, לא מתמה חוקק שיה אביו. ל"ו לפי שהיא כהן מזה חוקק אה, ואם הורע חוקק ב' נקמין, ואינו ממזר האם שאין זה אביו. ל"ז פ"י אל תאמר לדרך ב' שאמרתו שחייב ולאביו איתו נ"א אלא נתקום שיש ב' חוקקין, וא"כ כלל מקום שאין כלל אלא חוקק א' אמת שמתנה למתא מזה קומתו לולי אל לא יהיה מימי לעמא, זה איתו, כי מאמר שנתנה חייב ולאביו הרי משמעוהו כל אביו בעולם, ובלש קר

ויקרא כא אמר

אור החיים

קשה כפי זה לא היה לריך לומר אלא לאמו ולבנו ומחלל אף אמו שאינה מתחלת אמו שמתחלתה? וגוי ולא יאמר לאביו, ולעמא מה אמו בידוע, בו מנין תלמוד לומר לאמו ע"כ. הכי שהולך לאמו ובנו ויביתו שכן הסתם אינם בידוע אלא חוקק לרבות אפילו מתחלה, ומנין לו למעט כהנים, ואם ומטמא להם. ואין לומר שאביו אביו מצד ובנו. תדרוש לפנים נתחלה מנין, ועוד לריך לדעת כפי שהרי מלתי שון הסתם קל וחומר מהם לאביו זה בנו שמתחלה אם חייב לעמא לה לו לא, שיש ולאמו? ואם כן למעט הולך לומר ולאביו, ואם פנים לומר דוקא אמו שחייב צבורה הוא שמתחלת לגלות על בני ובתו שבה בני קיימא. למדין מיותר אפילו נתחלה, ויש פנים לומר כיון שגילה קרא לאמו שאין לריך שפחה מק"ו בני ובתו, ואין לומר שאחילול איתו פוגם בקורבה הוא דיין במו. אכן שאריך לאמו ולאביו שניסס יחד למעט בני ובתו צבתי דברי בתנא מנין מלא לומר שיעמא לאמו כהפלים, כי למעט לא יספיק אחד. ועוד אם לריך שמתחלה, אם מיותר, דלמא אונטרך משום שהייתי שניסס מה מקום לחלל לעשות לריכיות בין לאמו אומר לאביו לה שיש בו מעלה שאינו מתחיל מה ולאביו? הלא לריכין שיהיה למעט בני ובתו שאין כן האם שגורשה מערך אב ל' שמתחלתה? נפלים, והדברים פשוטים. ונראה לומר שאם לא וכמו כן דקדק בתנא דברי דאמרו מה אביו אומר לאביו הייתי דן על זה הדרך מה תלמוד לומר שאינו מתחלה, משמע כי הכשרת יוררך לעשות בו לאמו בני ובתו שאינו צבורה מממא להם הכרעה גם שאינו בממא אלא כיון שראוי להיות, אמו לא כל שקן, אילו כן הייתי דן גם אביו תלמוד לומר לאמו למעט אביו מטעם שאינו אלא חוקק, מלמא, ובכרח לומר שבתנא סובר כי אומרו היינו מתחייבים לפרש כי בני ובתו שאמר הכבוד לאמו משמעוהו הוא בין כהת בין חלכה? הם דומין לאמו בידוע, ובגון אלא היה מילואים האמת שאם לא היה אומר? אלא לאביו היה שחשבו אשורו אלא ממנו על ידי ידועה ברורה לצעל דין לחוקק ולומר אמו גרועה מאביו גם צמילואים שיכול להיות, מה שאין כן אחר שאמר צבוחה כהנים כיון שישנה צמילול, אבל אחר שאמר כבוד ולאביו והקשיו למה הולך יבא דתי מאמו לאמו אפילו נתחלה במשמע. וכמו כן חזון בשאמר והוכרחו לומר שזה לומר אפילו איתו אלא חוקק הכבוד ולבנו אפילו נתחלה במשמע? כי לא חלה א"כ אמו למה לי ש"י למעט בני ובתו נפלים, והגם הכבוד דבר אלא צבוחה הקורבה, ואמו שמתחלה שבתנא אומר לאמו ולאביו למעט כהפלים? לאו ובנו שמתחלה נקראים אמו ובנו, ומעמא כיון דוקא, ובמך על מה שבעירך צמרון דרשנה ולאביו שכל ריבוי אנו אומרים כי משמעוהו בנו היה שזה לומר אפילו איתו אלא חוקק? אלא שקשה אפילו שמתחלה כל שנקראה בנו יעמא לה, אם כן למעט שמתחלה אמו אומר אמו והלא תבא בקל וחומר דלאמו ולאביו וה לישום אלו נאמר לאביו ולא מבנו ומה בנו שמתחלה מטמא לה? אמו אומר לאמו וכו' הייתי אומר מה אביו שאינו אולטרך. אכן אם לא אחר הכבוד לאמו אז לא היינו

אור בדרך

ל"ח מזה שחייב צבורים, ואינו שיש שיש איהו ד' לומר שאביו ואמו גרועים. ב"ל לרבות אביו חוקק, אמת שאינו נריך ולאביו על זה שישלן לומר בנו ובתו, ולא קשה א"כ יאמר למדין ב' דברים מיוחדים ולאביו, אבל לדברי בתנא קשה, למה אומר הצריחה בשלשן זה, ולא אחר שאריך להאיר נפלים, וכן לאמו למה אומר בתנא אביו לרבות מתחלה, הלא צריכין למעט נפלים. ב"ו דמשמע שניסס למעט נפלים. ב"א לא תאמר למעט נפלים אלא לאמו. ב"ב פ"י הגם שצב מתחלה. ב"ג פ"י הגם שעיניו לא נעלה לפסול לה ולא נתחלה, אף על פי כן נריך קרא מאמר שגורשה היא צבורה שיש לה מילואים להתחלה. ב"ד שאפי' נתחלה אמו היא. ב"ה פ"י וא"כ מ"י אמת שישנה אמת הצריחה קר צמילה להתחלה, הלא לדברי נדרשה אפי' נתחלה.

לב מהור ברא לי אלהים ספר מדהרה זרח נכון חדש בקרבי

והוא

ספר עשירי

הלכותיו שמונה. והו סידורן.

הלכות מומאת מת. הלכות פרה אדומה. הלכות מומאת צרעת. הלכות משכב ומושב. הלכות שאר אבות הטומאות. הלכות מומאת אוכלין. הלכות כלים. הלכות מקוואות:

הלכות מומאת מת

מצות עשה אחת. והוא דין מומאת מת

וביאור מצוה זאת בפרקים אלו:

כסף משנה

פרק ראשון

כסף משנה

פ"א א' המת ממשח בגנע ובתמח ובהלל קומחט שבעה ומוחלח מגע. ואלהל מפורשים בטורה כמ"ט רבינו ופומחט משח כ"ג ומיר (דף ל"ו ע"ג) במשנה

ובס' סונוקס (דף ס"ט) ועיניו כפ"ג דהלכות דלפי' פלס כשטורס ממחט במשח: ב' מומאת משח מפי השמועה וק"ו הדכיים וכו'. סיפרי ב' פרי על פסוק וכל אשר יגע על פני הקרה וס' לחמו: דהא

אין עושין מן הדיון וכן אמרו - שם על פסוק הטוגע במקל לכל נפש אדם בה ולימד על המת שממחט בגנע הא עד שלא יאמר י' לי בדין אם ממחט באהל לא ימחא [בגנע] אלא אם אמרה כן עשה מן הדיון ואפשר לומר שמחט למדנו שאין עושין מן הדיון שזה בניין אב. ואם חלמך וכו' נפומחט משח ובכח ובאיסור חכילה בשכר בחלב. ענין מן הדיון וי"ל שמחט מכה הכה אינה אסורה אלא מהמת הכה שהיא אמה ממילא משמע שהיא אסורה ואין כחן עושין מן הדיון וכן אמרו בפרק הסרסין (דף ע"ג) גבי איסור הכה וכו' עושין מן הדיון נולו מילחח בעלמח הוא ופורש"י כמ"ט. ובשכר בחלב מכיון שאסר ביטולו היו בכלל לא חלכל כל מושעה כל שמישעתי לך הרי הוא ככל חלכל ח"י דמשמע שלא חכרה טורח לנכל אלא כדי שלא יבוא לחכל ובחמ משמע דנינו מילחח

ד' קרום שעל המכה וכו' וכמות שעל הקפן וכו'. משנה פ"ט דמקוואות (משנה ד'): וכתב. הלאב"ד ח"א אמת שכן פירש בערוך וכו'. ולי נראה שמה שכתב הערוך שיהא שיער הדק שעל בשר הקפן אינו שיער ממש אלא כמין שיער הגדל על בעל הקפן ונקרה בערבי זנחב ובלשון לשז ויליי"ו והוא נוסח מאליו ולכך אמרו שאינו חשוב כגוף משח"כ בשיער

א' המת ממשח בגנע ובתמח ובהלל קומחט שבעה ומוחלח מגע. ואלהל מפורשים בטורה כמ"ט רבינו ופומחט משח כ"ג ומיר (דף ל"ו ע"ג) במשנה

ובס' סונוקס (דף ס"ט) ועיניו כפ"ג דהלכות דלפי' פלס כשטורס ממחט במשח: ב' מומאת משח מפי השמועה וק"ו הדכיים וכו'. סיפרי ב' פרי על פסוק וכל אשר יגע על פני הקרה וס' לחמו: דהא אין עושין מן הדיון וכן אמרו - שם על פסוק הטוגע במקל לכל נפש אדם בה ולימד על המת שממחט בגנע הא עד שלא יאמר י' לי בדין אם ממחט באהל לא ימחא [בגנע] אלא אם אמרה כן עשה מן הדיון ואפשר לומר שמחט למדנו שאין עושין מן הדיון שזה בניין אב. ואם חלמך וכו' נפומחט משח ובכח ובאיסור חכילה בשכר בחלב. ענין מן הדיון וי"ל שמחט מכה הכה אינה אסורה אלא מהמת הכה שהיא אמה ממילא משמע שהיא אסורה ואין כחן עושין מן הדיון וכן אמרו בפרק הסרסין (דף ע"ג) גבי איסור הכה וכו' עושין מן הדיון נולו מילחח בעלמח הוא ופורש"י כמ"ט. ובשכר בחלב מכיון שאסר ביטולו היו בכלל לא חלכל כל מושעה כל שמישעתי לך הרי הוא ככל חלכל ח"י דמשמע שלא חכרה טורח לנכל אלא כדי שלא יבוא לחכל ובחמ משמע דנינו מילחח

א' המת ממשח בגנע ובתמח ובהלל קומחט שבעה ומוחלח מגע. ואלהל מפורשים בטורה כמ"ט רבינו ופומחט משח כ"ג ומיר (דף ל"ו ע"ג) במשנה

ובס' סונוקס (דף ס"ט) ועיניו כפ"ג דהלכות דלפי' פלס כשטורס ממחט במשח: ב' מומאת משח מפי השמועה וק"ו הדכיים וכו'. סיפרי ב' פרי על פסוק וכל אשר יגע על פני הקרה וס' לחמו: דהא אין עושין מן הדיון וכן אמרו - שם על פסוק הטוגע במקל לכל נפש אדם בה ולימד על המת שממחט בגנע הא עד שלא יאמר י' לי בדין אם ממחט באהל לא ימחא [בגנע] אלא אם אמרה כן עשה מן הדיון ואפשר לומר שמחט למדנו שאין עושין מן הדיון שזה בניין אב. ואם חלמך וכו' נפומחט משח ובכח ובאיסור חכילה בשכר בחלב. ענין מן הדיון וי"ל שמחט מכה הכה אינה אסורה אלא מהמת הכה שהיא אמה ממילא משמע שהיא אסורה ואין כחן עושין מן הדיון וכן אמרו בפרק הסרסין (דף ע"ג) גבי איסור הכה וכו' עושין מן הדיון נולו מילחח בעלמח הוא ופורש"י כמ"ט. ובשכר בחלב מכיון שאסר ביטולו היו בכלל לא חלכל כל מושעה כל שמישעתי לך הרי הוא ככל חלכל ח"י דמשמע שלא חכרה טורח לנכל אלא כדי שלא יבוא לחכל ובחמ משמע דנינו מילחח

משנה למלך

כס ומור ללקוח בעלמח ונראה שדעתו לכתוב לרבינו דלמד טומאחט משח מנכלס וקפסח דלין מוכיחין מן סדיון כו'. ות"ש אשכר לומר דמשח למדנו כל זש עינא קושייתו דלין מוכיחין מן סדיון. וזבז קלמב דכלל

ב' מומאת משח מפי השמועה וק"ו הדכיים וכו'. סיפרי ב' פרי על פסוק וכל אשר יגע על פני הקרה וס' לחמו: דהא אין עושין מן הדיון וכן אמרו - שם על פסוק הטוגע במקל לכל נפש אדם בה ולימד על המת שממחט בגנע הא עד שלא יאמר י' לי בדין אם ממחט באהל לא ימחא [בגנע] אלא אם אמרה כן עשה מן הדיון ואפשר לומר שמחט למדנו שאין עושין מן הדיון שזה בניין אב. ואם חלמך וכו' נפומחט משח ובכח ובאיסור חכילה בשכר בחלב. ענין מן הדיון וי"ל שמחט מכה הכה אינה אסורה אלא מהמת הכה שהיא אמה ממילא משמע שהיא אסורה ואין כחן עושין מן הדיון וכן אמרו בפרק הסרסין (דף ע"ג) גבי איסור הכה וכו' עושין מן הדיון נולו מילחח בעלמח הוא ופורש"י כמ"ט. ובשכר בחלב מכיון שאסר ביטולו היו בכלל לא חלכל כל מושעה כל שמישעתי לך הרי הוא ככל חלכל ח"י דמשמע שלא חכרה טורח לנכל אלא כדי שלא יבוא לחכל ובחמ משמע דנינו מילחח

5

Faint header text at the top of the page, possibly a title or page number.

שנה ארבע עשרה באלול ...

ואיך יתקיים ... משה ואהרן ... משה ואהרן ...

היה ... ואלו ... ואלו ... ואלו ...

- אין (א) ...
- אל (א) ...
- אם (א) ...
- אנכי (א) ...
- אשר (א) ...
- אשר (א) ...
- אשר (א) ...
- אשר (א) ...
- אשר (א) ...

ואיך יתקיים ... משה ואהרן ... משה ואהרן ...

היה ... ואלו ... ואלו ... ואלו ...

אין (א) ... אל (א) ... אם (א) ... אנכי (א) ... אשר (א) ... אשר (א) ... אשר (א) ... אשר (א) ... אשר (א) ...

ואיך יתקיים ... משה ואהרן ... משה ואהרן ...

היה ... ואלו ... ואלו ... ואלו ...

אין (א) ... אל (א) ... אם (א) ... אנכי (א) ... אשר (א) ... אשר (א) ... אשר (א) ... אשר (א) ... אשר (א) ...

לאכל נגד המצב ולא שייך הכא על המצוק להרחיק עלמנו כיון דלמסו
הוא הדואיל והכא נכאב עכ"ל. ומי"ח ז"ל כתב דלא הוה נפל ללא חיבה

אם פון פלימונו ומת בחטו תופס ד' אמות סביביו וליך לכתוק
אצבע אמות המצית ע"כ וכ"כ הרזוק סימן שטי"ו מת בבינת סמוס

מוסגו ודוסט שט: יב מרבי
דמ"ק והממ"י פ"ט כ"ג כ"ג
הוא ר"ל ממשנה ג' פ"ט כ"ג

שיך כלל כאן לכאן ארוח להוציאו
מטעם על המצוק להרחיק עלמנו
כדלוחה בח"מ סימן קנ"ה בש"ע
שטיף ל"ב ביה"ט לו חילן סמוך לבור

א"א אף על פי שהכהן אסור ליכנס א לבית הפרס
(פ"י) שיה שאלך בה קבר ושמתה בה קבר ושעורה מלה אלה
או לארץ העמים אם צריך לילך שם לישא אשה

א"א אף על פי שהכהן אסור ליכנס א לבית הפרס
(פ"י) שיה שאלך בה קבר ושמתה בה קבר ושעורה מלה אלה
או לארץ העמים אם צריך לילך שם לישא אשה

הוא כדלוחה בח"מ סימן קנ"ה בש"ע
שטיף ל"ב ביה"ט לו חילן סמוך לבור
מבירו חין בעל הדור יחול לומר הרי
שרי האילן מפסידו לכבוי שיה נוק

שעב לעבור דרך שם. אבל לא על הקברות אפילו
לדבר מנוח משום שהלוחה כולם סומכים ויש בהקברים חלל

בדאיסורא דרבנן ח"ל להקיעו וח"ל למ"ס בכניון דהיבא דליוני בלוחה
עלמנו

הוא כדלוחה בח"מ סימן קנ"ה בש"ע
שטיף ל"ב ביה"ט לו חילן סמוך לבור
מבירו חין בעל הדור יחול לומר הרי
שרי האילן מפסידו לכבוי שיה נוק

שעב א' (ליקס) אבל העובר כי כן ששוכב בו. והוא דברות ב' א' ר"ה

בא"ר
בא"ר
בא"ר

הוא כדלוחה בח"מ סימן קנ"ה בש"ע
שטיף ל"ב ביה"ט לו חילן סמוך לבור
מבירו חין בעל הדור יחול לומר הרי
שרי האילן מפסידו לכבוי שיה נוק

שעב א' (ליקס) אבל העובר כי כן ששוכב בו. והוא דברות ב' א' ר"ה

בא"ר
בא"ר
בא"ר

הוא כדלוחה בח"מ סימן קנ"ה בש"ע
שטיף ל"ב ביה"ט לו חילן סמוך לבור
מבירו חין בעל הדור יחול לומר הרי
שרי האילן מפסידו לכבוי שיה נוק

לפינו אסור לקרב בהן משום דחוספ' ד"ל או משום גזרה שמה יגיע כמה עלמנו ולא
כמו שמשמתי ומקילין לכהן הדורש למעוד עליו אפי"ו תוך ד"ל"ה של מה עכ"ל והס"ד
כתב דמכא דעמס המקילין הוא דיה מילוק בין הסמך מונח בבית או אסור לכהן
לקרב למקום קביעתו שהוא חוספ' ד"ל אבל ממונה על המקום שמוציאין אותו ויריב
בשומעוהו על המטה) ובמה דוק דיון המעידין אותו חוספ' ד"ל או חוספ' ד"ל
קביעתו וכן מלקק הרזוק עכ"ל: (פ"ו) ליכנס. אפי"ו חון לד"ל של מה: כיון
שח"ל שלא יסע העומאה אבל אם היא גדולה שאינה מתגדלת כשדורכין בה מותר
חון לד"ל אמות של מה עכ"ל הש"ך:

שעב א' (ליקס) אבל העובר כי כן ששוכב בו. והוא דברות ב' א' ר"ה
בא"ר
בא"ר
בא"ר

הוא כדלוחה בח"מ סימן קנ"ה בש"ע
שטיף ל"ב ביה"ט לו חילן סמוך לבור
מבירו חין בעל הדור יחול לומר הרי
שרי האילן מפסידו לכבוי שיה נוק

בא"ר
בא"ר
בא"ר

הוא כדלוחה בח"מ סימן קנ"ה בש"ע
שטיף ל"ב ביה"ט לו חילן סמוך לבור
מבירו חין בעל הדור יחול לומר הרי
שרי האילן מפסידו לכבוי שיה נוק

הוא כדלוחה בח"מ סימן קנ"ה בש"ע
שטיף ל"ב ביה"ט לו חילן סמוך לבור
מבירו חין בעל הדור יחול לומר הרי
שרי האילן מפסידו לכבוי שיה נוק

הוא כדלוחה בח"מ סימן קנ"ה בש"ע
שטיף ל"ב ביה"ט לו חילן סמוך לבור
מבירו חין בעל הדור יחול לומר הרי
שרי האילן מפסידו לכבוי שיה נוק

הוא כדלוחה בח"מ סימן קנ"ה בש"ע
שטיף ל"ב ביה"ט לו חילן סמוך לבור
מבירו חין בעל הדור יחול לומר הרי
שרי האילן מפסידו לכבוי שיה נוק

הוא כדלוחה בח"מ סימן קנ"ה בש"ע
שטיף ל"ב ביה"ט לו חילן סמוך לבור
מבירו חין בעל הדור יחול לומר הרי
שרי האילן מפסידו לכבוי שיה נוק

שעב א' (ליקס) אבל העובר כי כן ששוכב בו. והוא דברות ב' א' ר"ה

בא"ר
בא"ר
בא"ר

הוא כדלוחה בח"מ סימן קנ"ה בש"ע
שטיף ל"ב ביה"ט לו חילן סמוך לבור
מבירו חין בעל הדור יחול לומר הרי
שרי האילן מפסידו לכבוי שיה נוק

הוא כדלוחה בח"מ סימן קנ"ה בש"ע
שטיף ל"ב ביה"ט לו חילן סמוך לבור
מבירו חין בעל הדור יחול לומר הרי
שרי האילן מפסידו לכבוי שיה נוק

הוא כדלוחה בח"מ סימן קנ"ה בש"ע
שטיף ל"ב ביה"ט לו חילן סמוך לבור
מבירו חין בעל הדור יחול לומר הרי
שרי האילן מפסידו לכבוי שיה נוק

הוא כדלוחה בח"מ סימן קנ"ה בש"ע
שטיף ל"ב ביה"ט לו חילן סמוך לבור
מבירו חין בעל הדור יחול לומר הרי
שרי האילן מפסידו לכבוי שיה נוק

ציונים

אהל שהוא נטוי.
ס: ג המת בבית.
עירובין סח. צלה י. לו.
לו: טוס' מולין קסה: ד"ה
יכול, ונמשכת הרשע"א
סי' קל"ז ומכ"ב. מ"י
פ"ז מהט"מ ה"ב:

שינויי נוסחאות
ג ובו נכ"מ המנונים
ולו.

הג' וחי' הרש"ש
ב רע"ב ד"ה בוקעת
ועולה. אהל הנכנס
לכותו טהור. לשיטתו
לקמן פ"א מ"ח דל"ס
הנוגעים צמת מטמאים
צאה, יטמא הנכנס צאה
מחמת האהל שמהיל
עליו. תרי"ט ד"ה טומאה
בוקעת. כיון דאין
אהל טפה בו, אינו
מדויק דהא נשפוט לא
בעין טפה וסגי כחלל כל
שהוא כנרש מתני'
דלגנע ודאי ל"ד דה"ה
פחות. ו"ל דמהר"ם
קוראו אהל טפה מפני
דהשיעורו הוא מחמת שיש
להלאה ממנה חלל טפה.

חי' ר"א מגרידין
ב תרי"ט ד"ה ר' יוסי. ר'
יוסי ור"ש הלכה כר'
יוסי, נ"ב ע"י פ"ח מ"ט
לקמן מ"ח בשם מהר"ק
ובמ"א סי' ר"ח ס"ק ג'.

תפארת יעקב
בדעו אות ד והרי כ"ש
אהל בו, לכאורה י"ל
כמו דאמר' בסמוך הנוגע
מחוכו טמא טו"ז
ומאחריו טמא טו"ע
משום דמשנין להו כ"י
כל"ס ה"ש האהל והרידוד
נחשבים כ"י כל"ס.
[מכאן שייך דעמו הבא]
כ"ן אות לד ונתבטל
ע"י מ"ה חשב בו, לא
הועיל מה דלהרמב"ם
דמפרש' דאם הפתחים
נעולים מיקרי קבר סתום
כ"ז שלא נפתח לדדיה
בעיני צמת שלם שיהיה
הפתח ד"ט כמ"ש פ"ג.
וע"ש צפ"י המשנה
להרמב"ם וצפ"י מטו"מ
ש"כ להדיא.

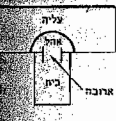
[טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. פי' וכלים
שמתח הרדוד טמאים. כיון דאין אהל טפה מפסיק צינו
לטומאה. מהר"ס:] רבי יוסי אומר מצי"ל, ואע"פ
שאין גגו על הארובה שהאהל מציל צמקו. הרמב"ם
ספ"ג מהט"מ. והראב"ד כתב
שאין זה הטעם כלום. אלא
שחושבין המרודד מן האהל
כשפועי אהל"ם. ע"כ. ואמרי
שהעמיק הרמב"ם דברי ר' יוסי
הרי שפוסק דבריו להלכה. וגם
צנא"י מלמחי צפירוש המשנה
הלכה כר"י. ולפי שנוסח שלנו
לא ראה הר"ב פסק הלכה. נמנע גם הוא מלכתוב. וסגר
סמך הרמב"ם על הכלל דצפ"י מי שהו"א
[דף מן ר"י ור"ש. הלכה כר' יוסי:] ג המת בבית בו' כולן
טמאים. פירש הר"ב אף על פי שהפתחים
נעולים דגורו חכמים טומאה בו'. וכן לשון רש"י צפ"ק
דצ"ה דף י. ולאו דוקא גזירת חכמים כמו

בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. פי' וכלים
שמתח הרדוד טמאים. כיון דאין אהל טפה מפסיק צינו
לטומאה. מהר"ס:] רבי יוסי אומר מצי"ל, ואע"פ
שאין גגו על הארובה שהאהל מציל צמקו. הרמב"ם
ספ"ג מהט"מ. והראב"ד כתב
שאין זה הטעם כלום. אלא
שחושבין המרודד מן האהל
כשפועי אהל"ם. ע"כ. ואמרי
שהעמיק הרמב"ם דברי ר' יוסי
הרי שפוסק דבריו להלכה. וגם
צנא"י מלמחי צפירוש המשנה
הלכה כר"י. ולפי שנוסח שלנו
לא ראה הר"ב פסק הלכה. נמנע גם הוא מלכתוב. וסגר
סמך הרמב"ם על הכלל דצפ"י מי שהו"א

פירוש המשניות להרמב"ם

[אהל] שהוא נטוי בעלייה וכו'. רבי יוסי אומר שאחר
שזאת המחיצה כבר נסתמה בכסויי האהל השטוח עליו
והיה חלל האהל מקיף בארובה העליה טהורה. רבי
שמעון אומר שהעליה טמאה בסבות הארובה ואין הבדל
בין האהל שטוח עליו או נסתם בבגד אינו חוצץ כמו

מלאכת שלמה
ר' יוסי אומר מצי"ל. והלכה כמותו. ג המת בבית וכו'
פתחים וכו'. מוכח במוספא דלענין מאהיל על גביהן קמני כולם

י ב י תפארת ישראל ב ו ע ז

וכגון שהטומאה מונחת בגומא תחת הרידוד. כ"ט ע"ג הרדוד.
ל' ואף שלא נגע הטומאה בהרדוד. עכ"פ מנימוך שם מטע"ט
הרי נקעה הטומאה אל הרדוד והו"ל כאילו נגעה הטומאה
בהרדוד. ונטמא האהל כולו. אבל הנכנס לאהל אפי' בעוד הטומאה
תחת או ממעל להרדוד. לא נטמא דכל שאין אהל טע"ט ע"ג
הטומאה. טומאה רגוזה היא. וזוקעת רק למעלה ולמטה ואינה
מתפשטת לזדדים. ואע"ג דעכ"פ נגע צהאל אף לאחר שהו"א
הטומאה מתחת הרדוד נטמא. אפי' אין האהל מטמא להנכנס בו
או להמאהיל עליו ואפי' צמק אה"ט (ד). לא והטומאה צניח.
ומיירי שהעליה מקורה גם ממעל להרובה. דל"כ היאך אפשר
שחכנס הטומאה מהצית להעליה דרך הארובה. הרי כשהטומאה
בהצית גם צניח עמנו נגד הארובה טהור [ללקמן פ"י מ"א] אבל
כשהעליה מקורה או הקרוי שמתעל להרובה עירב האוירים
שלמטה מהקרוי להטמא למטה גם נגד הארובה [נפ"י מ"ד]. לב
שלא חכנס הטומאה מהצית להעליה. לג ג"ד דצ"ה פליגי צמח
דאמרינן לקמן [פ"ח מ"א ומ"ג] דאין יריעה מלמח רק בשעשיה אהל"ם
דהיינו גג ודפנות. ר' יוסי ס"ל דאף דלגבי חוץ האהל שבעליה לא
מתפשט הרדוד כשפוע אהל"ם. ולא נטמא מה שבתוך האהל זה
כשלא נגע צהאל עמנו. והיינו משום דאין האויר שמתח הרדוד
מערב ע"ס
אויר האהל. נמצא שאין הרדוד מתפשט חלקו מגוף האהל שיש לו
גג ודפנות. עכ"פ כיון שרדוד הוא פרום על הארובה שצמקוזה
שם
דפנות הצית תחתיה. להכי מתפשט הרדוד שפיר כאהל עם
גג ודפנות ומל"ל. ור"ש ס"ל דדוקא אם היריעה עממה עשויה
גג ודפנות מלמח
אף שעשו מדבר המק"ט חוצץ ונ"ל פתח האהל ס"י ג] אבל הכא
שהדפנות אינן ממין הרדוד. הו"ל הרדוד כשאר יריעה מטוללת
שמתק"ט.
וכל המק"ט אינו חוצץ צפני הטומאה ור"ש פ"ח האהל ס"י ג]
אבל הכא שהדפנות אינן קצוות האהל ס"ל לר"י שמת"ל. אבל
אם פרס יריעה פשוטה על
הארובה. אז גם לר' יוסי כיון דהיריעה מק"ט. וגם אינה קצוות
אהל. לפיכך גם לדדיה כל שאין היריעה עממה עשויה גג
ודפנות אינה חוצצת. וז"ל
מ"ד. ומיהו מה שבתוך האהל שבעליה. לכ"ע בין שנטמא
העליה או לא בכל גונא אם האויר שמתח הרדוד והאויר שחוץ
האהל פתוחין
ז"ל? בשיעור טע"ט. נטמא חוץ האהל. ואם אין פתוחין
ז"ל טע"ט. לא נטמא חוץ האהל. אפילו בעוד המת למטה
בהצית. רק דהנוגע
צהאל בין צפנים ובין בחוץ ואפי' לאחר שינא המת מהצית
טמא. משום דנטמא הרדוד מדהאהיל על הטומאה בעוד
שהמת צניח. והרי
הרדוד גוף א' הוא עם יריעות האהל.

משנה אחרונה
אבל נוגע צפיעו האהל פשיטא שחלוק חוכו מאחריו. ללא ע"פ
טומאה תחת הרידוד מתחת האהל עמנו. ואם הטומאה צהאל
וכל"ס
תחת הרידוד כיון שהאהל כולו טמא כל"ס שמתח הרידוד
וכו'
כנוגעין צהאל כיון שאין צניחין טפה היו כמגע כמ"ש
הר"ב רפ"ג
וטמאין הכלים. והכלים שמהילין למעלה ע"ג הרידוד
תחת
צפונותם ולהרמב"ם דס"ל אין טמא מה מטמא צהאל
טהורין הכלים
ולהר"ש וקיעמו טמאין. עיין ספ"א. ומיהו לקמן פ"ב
מ"ז דמי
התם מצ"ח תחת דפנו משמע דכשהטומאה צהאל
הוא כמו תחת
הרידוד: ג ובו פתחים הרבה. וכו' פתוחין לה"ר
שם דרך יריעה

שינויי נוסחאות
 טפחים סס ל"ג. הציל
 בעירובין מציל ונצלה
 מצלת. כל נצלה לו:
 ל"ג. הפתחים נכח"מ
 המלוויים הפתחים
 כולן. יחשוב בעירובין
 והוא שחישב ונצלה י
 והוא שחשב להוציא
 ושם לו: והוא שחשב
 עליו. משמת נכח"מ
 המלוויים משימות
 המת.

תוספות חדשים
 ג (בבב"ט ר"ה) ובית
 ה"ל. הכי מסקי
 בגמרא כו. הכי אמר
 רבא וכן א"ר אושעיא. אבל
 רבא פליג ומפרש דלעולם
 דאפי' למפרע נמי מהני
 מחשבו לנ"ה וכ"ש
 כשפחה א' מהן. והקשו
 שם המוס' לרבא הכי
 משכח לה לנ"ה רישא
 דמתני' המת נציה ולו
 פתחים הרבה טולן עמאין
 הא לבסוף כשמוציאין
 גאורו פתח הוצר הדבר
 וכו' ומילוי כגון ששפה
 פתח חדש והוצילו המת
 דלא שייך ברירה א"י
 שקברו במקומו:

חידושי מהרי"ח
 לענין כלים שהיו מונחים
 שזה שכיח מאד אבל
 כהיום אינו נ"מ גדולה
 לכן הביא הרב אלפס זה
 הדין של חצר מוקפת
 ויזין שכל זמן שכל
 הפתחים נעולים אסור לו
 לכהן לכנס בכל החצר
 שזהו שכיח ג"כ מאד
 נמצא נשאר לי רק
 הקושא שמה שכי' ואם
 נפתח חצר השני אז מותר
 לכהן לכנס. מצד החצר
 המוקפת בויזין וקשה
 ה"ל לכתוב שאפי' לא
 נפתח רק שחשב להוציא
 מפתח השני ג"כ מותר לו
 לכנס מצד הב' זהו ג"כ
 לא שכיח שמנא ליה
 לכהן לידע שבעל הבית
 חשב להוציא את המת
 מפתח שבצד השני בכרי
 שיכול לבא בחצר
 בשלמא אם נפתח בפועל
 זה רואה הבהן וצ"ל
 שהוא מודיע שחשב ג"כ
 לא שכיח משא"כ לענין
 טומאה וטוהרה היה לפי
 חכמי המשנה לזמנם נ"מ
 גדולה בזה וק"ל:

אליהו רבה
 ה"ב בית שמאי אומרים
 והוא שחשב כו' היה
 סתום כו' בשיא כשיפתח ד"ט ובה"א כו' ומורים בפותח כו'. ורבי יהודה פליג דמתא כחוספתא ר"ה הפותח נחלה בש"א כשיפתח ד' טפחים ובה"א כשיחמיל. הפותח
 סמוס בש"א כשיחמיל בה"א כשיחשוב.

והאחרונים. שהשיטתו לזו הנצלה דמשכ כו']: ובית הלל
 אומרים אף משמת. פירש הר"צ דמחשבה מפקעת
 תורת טומאה מן הפתחים מכאן ולהבא. אבל כלים
 הראשונים טמאין דלית [ליה] ברירה הכי מסקינן בגמרא
 פ"ק דצילה. ומשום כך הא דכ'
 הר"צ לעיל דגזירת חכמים היא
 מה שמטמא כל הפתחים. לאו
 דוקא. דאי הכי הא קיימא לן
 דדרבנן יש ברירה. כמ"ש הר"צ
 נרפ"ז דדמאי. ובסוף מסכת
 צילה. וגם רש"י בעלמו כתב
 בסוף צילה דף לח אהך להכא.
 ו"ל דדאורייתא כגון טומאת מת לית [ליה] ברירה ודרך יציאתה הלכה
 למשה מסני כדאמרי' בסוכה [דף ו] להלכות טומאה הכי גמירי להו וכ"כ

עוד אדעה דמיייתי לה בפ"ו דעירובין דף סח. מפני שאין לנו יודעין באיזה פתח יוציאנו ופתח שעתיד
 לצאת בו מיטמא מיד. וטעמא ליכא. אלא הלכות טומאה הכי גמירי לה. ע"כ. ומ"מ קרי להו גזירת חכמים.
 הואיל ואינו מפורש בכתוב. הרי חכמים גזרו ואמרו כן. אבל מפי השמועה הל"מ. וכבר כתבתי במ"ז פ"ק
 דעירובין. שכן הרמב"ם רגיל לקרות דברי סופרים מה שהוא הל"מ. וראה זה מלאחי שאמר הרמב"ם בפ'
 המשנה בפ"ז דכלים משנה יב. ו"ל בתוס' כוית מן המת וכעדשה מן השרץ ספק יש בהן כשיעור וכו'.
 ספקו טמא שכל דבר שעקרו מד"ת ושיעורו מד"ס ספקו טמא וכו' ולא יטעך אמרו שיעורו מד"ס עם

מלאכת שלמה
 פתוחין בין נעולים טולן טמאים ומ"מ בין רש"י בין הר"ש והרא"ש
 ו"ל לטעם אחד נחכונו במתני' שטולן טמאי' מפני שאין לנו יודעין
 באיזה פתח יוציאנו ודלא בהרמב"ם ו"ל שפירש בפ' המשנה וגם
 שם נחזרו פ"ז דטעמא הוי משום דכיון שכל הפתחים נעולים הוי

להוציאן באחד מהן. אע"פ שלא נפתח: או בחלון
 שיש בו ארבעה. דנחכי שיערו חכמים שראוי להנחת
 המת: הציל על כל הפתחים. הנעולים: יחשוב
 עד שלא ימות המת. למשירדה תורת טומאה
 לפתחים נמימת המת, שזכר חז"ל
 עולה מהן נמחשבה, אלא על
 ידי מעשה כגון נפתח: ובית
 הלל אומרים אף משמת
 דמחשבה מפקעת תורת טומאה
 מן הפתחים מכאן ולהבא. אבל
 כלים שהיו נפתחים קודם
 מחשבה, מודו בית הלל שהם
 טמאים: היה. אחד מן הפתחים

מלאכת שלמה
 כל הנית בקבר סמוס שמטמא כל סביבו. ומלאחי שהג"י הרב צלאל
 אשכנזי ו"ל בש"א והוא שחשב עד שלא ימות המת. וכאז הר"ח
 ו"ל ס"א ובה"א משימות המת. ומאי דקשה אמתי' מההיא משנה
 דלא יטול אלא"כ נענע וכו' דמין החס בפ"ק דצילה נכח"ש שם נחזר

י כ י

תפארת ישראל
 (ולכ"מ פ"ו מטו"מ. גם בעירובין ס"ל כן. ועמ"ש בס"ד בנעו פ"ג ס'
 י"ב) הא דאמרינן בכולן נעולים. כל הפתחים טמאין. ה"ט מדאורייתא
 כקצר סמוס. אבל כשנפתח א' מהן. או חישב להוציא בוא' מהן
 כבר יצא מתורת קבר. והו"ל נציה ולהכי אין טמא רק אותו פתח
 שסופו להוציא בו. ואני עני וכואז לא זכיתי להבין ד"ק. דא'
 משום קבר סמוס א"כ בכל הפתחים נעולים מה איריא פתחים
 כולן טמאין. הרי אפי' נוגע בכל כחלי הנית מאחוריו טמא. ואי
 דרישא מיירי גם צלל נגע נפתח רק בשמשקוף הפתח האהיל
 עליו. דאע"ג דהדלת נעול. אפי"ה נטמא כשהאהיל המשקוף עליו.
 כראשי קורות שמוצות בקבר הסמוס דמטמאין כשהאהילו על
 העלויות כריש פרקן. ונקט הכא כשהאהיל המשקוף כרישא משום
 סיפא כשנפתח פתח א' או כשיחשב להוציא בוא' מהן. או רק אותו
 פתח מטמא צאהל ולא הפתחים האחרים. ואילו היה נקט בנגע
 הרי כשיפא כשנפתח דין קבר סמוס מהצית גם בנגע צאומו פתח
 טוהר. עכ"פ ק"ל היאך ע"י שחישב להוציא בוא' מהפתחים
 יסולק דין קבר סמוס משם. אף דודאי מודה הרמב"ם בכל שאר
 קבר סמוס דלא מהני כשיחשב להוציא הטומאה משם. דהרי גם
 הכא קאמרינן כסיפא. דמודים בפותח מחלה שרץ שיפתח ד'
 טפחים. והיינו מדמונח מת צבית. ושיעור הולאת המת ד"ט (כפ"ג מ"ו) ומינה צבית ממת לרץ שיפתח טע"ט. ורק צמונח צבית
 שיש בו דלמות רק שהם נעולים צהא לצד קאמר הרמב"ם דמהני מחשבה שיפתחנו. עכ"פ קרהה השגמי להבין. אס כשכולן נעולים
 יהיה דין הנית כקבר סמוס. אף כשיחשוב לפתוח א' מהן יצטל ממנו דין קבר סמוס. והקבר סמוס צקוף כצחלה. ו"ל. ועכ"פ
 ק' דאי משום קבר סמוס מטמא. למת לא נקט צב' צבי דרישא חלונות וחלון כדנקט כסיפא. ועי' בפנים ס' ל"מ.

משנה אחרונה
 אחד מהן ואין ידוע איזהו כולן טמאין. ומדברי הרמב"ם משמע
 דמטעם קבר סמוס כולל טמאין וכדפי' בפ"ג. ושיעור זה של ארבעה
 הוא למת שלם. וכיח מן המת פתחו צטפח דלעיל פ"ג: ב"ש
 אומרים כשיפתח ד"מ. הכא לא מהני מחשבה כדחנן פכ"ו
 דכלים מ"ז כ"מ שיש חסרון מלאכה אין מחשבה מטמאין. וכ"ש הכא

משנת רב
 פ"ז ג תו"ט ר"ה ובה"א. הרמב"ם רגיל לקרות דברי סופרים. נ"ב נצ"ך חו"מ ס' ל"ג ס"ק א' מבוחר שלא נחית לחלק בשלן הרמב"ם בין כשקורא מד"ס או מדברייהם.

קטן ואם חשב להוליך אותו בפתח קטן טכור השער הו' קמן
 דלע"ג דמנה עובר דרך תקרה השער הגדול אעפ"כ טכור היינו
 ענין שחלקתי ומה"ד שלום ז"ל חלק בענין אחר אין לי פנאי
 להאריך. וכו' דמאן לימא לן דרך עומאה דסופו ללאת הוי עומאה
 שזיר מגלח עליה ובסמ"ק מסיק דהיה תוספתא מתרלת היא
 דעל עומאה שאין הזיר מגלח עליה אין הכן מוזכר עליה ודלא
 כמו שכתבו החוספה פ"ק דכתובות בשם ר"ת דשכחא היא אמר
 עיין באשירי בכלכות טומאה משמע דכך מוזכר כה"ג ע"ש
 דאפשר יש לחלק מ"מ הואיל ורבן קשישי חששו לאיסור זה הילכך
 להפליג דבריהם והמחמירין כמותם לטובה מנהג המקיל נמי לאו
 שפיר דמי. אמנם להחמיר בניה של דוק דדון נראה דיפס כהנה
 דאין להחמיר בו כלל דלרוב אהו פחה בא לעמאות את האהל
 ואמרינן אין דין ק"ו מהלכה ואע"ג דרש"י פרק קמא דביאה פי'
 דגזירה דרבנן היא וכן כפי' המשניות פרק שלישי דאסלות נמי פי'
 דגזירה דרבנן על הפתחים פרק בהרא פי' לסדוף דלכך למטה
 מסיני הוא וכן מוכח שם בגמ' לסדוף ומ"מ אפי' אי גזירה דרבנן
 נראה דמכל שכן יש לחלק דלא גזרו חכמים אלא בפתח הרשון
 שבו מוליא המת לאויר העולם ועיין באשירי בכלכות טומאה
 ותמלא קפורה קלה דין זה : L

סימן בה

אשר כתבה משאלת שלום בניה הקדרות. כספר
 חסידים נושא דאין שואלין בשלום כשיש שם מה
 בעיר עד לאחר הקבורה וכתום' דאלפס פרק ואלו מגלחין קרוב
 לסופו כתב דאין שואלין בשלום בניה הקדרות כשיש שם מה ובש"אין
 שם מה שואלין ברחוק ארבע אמות מן הקדרות. ולא ידעתי מה
 ראינו לומר בהא דנדון דיון כספר קטן מה ענין כפר קטן לבאן :

סימן בו

שיעורי גרוגרות החוספה פ' חלון כתבו בפשיטות
 דמוכה פ' המליע גרוגרת יוחר גדול מכוח ולפי
 הקושיא שמקשין שם החוספה. לא היה גרוגרת אלא כמו שליש
 ביא וביבא היא שני זחים כדמוכה מפ' בהרא דיומא ומפרק
 אמרו לו כל זה תמלא כפי' חלון לפי מסקנת הסו' הכס גרוגרת
 גדול מכוח והביא דכתב המיימוני דכותבת מעט פתוח מכביא
 ובגמ' פ' אמרו לו איחא דכותבת היא שני זחים דכיוו כביא
 איחא הכס לסדוף לדברי רב זביד כמו המיימוני ולחד שיוויא
 כי הדדי ויניחו כותבת נסה וביא. נאם הקטן האעיר שבישראל :

סימן בח

נראה שנה שחל בשנה מורי דודי זקיף רוב
 פעמים לא שנים לומר שמו משארים ביום ראשון
 ואינו זוכר רק פעם אחת שנים. נאם הקטן והאעיר שבישראל :

סימן כבא

שלומך יסגל לחדא אהובי עמימי האלוף מה"ר אליהו י"א.
 אשר שאלתני על אחד שבא על א"ויהא אחות אשתו ומתה
 אשה גם אח"כ בעל האשה מת אי אסור מעט שנאסרה לבועלה
 הו'א דבלא"ה אסורה לו יפס דקדקת. אמנם דלגבי נכרי דעלה
 קאי אשירי הו'א כהנה דכרי ודאי חשיב בלאו הכי אסור
 ולא שייכא לו כלל דהא אינו בחורה קדושין לגמרי וסבי מחלק
 בכמה דוכתי בין עריות דיש לן קדושין בדוכתא אהרינא ובין
 נכרי דליה ליש קדושין בדוכתא אהריני כלל. אמנם דקדקתי
 במסכת כותס בהיה דמיימי אשירי ממקין ע"י נכרי דאשאר
 עריות נמי קאמר הכי מקין ע"י כל עריות שבתורה ופריך נמי
 פשיטא ומשני כמו גבי נכרי דמהו דתימא לא נאסרה לבועלה
 משום דלא שייכי בו ונטמא לבועל ביון דבלאו הכי אסורה לו
 אלמא לפי דעה האשירי דדיוק מהתם דשרי לנכרי הו'על הוא
 הדין דאיכא למידק מהתם נמי דשריא לאחד מן העריות הו'על.
 אף תימא הוא שהתם' פרק קמא דכתובות בדבור ולדרוש דכתבו
 בשם ריב"ז דאסורה לנכרי הו'על וכי לא ידעי בגמ' דמסכת
 סוטה כל עיקר. וגם הגליון לשם דמחיר מטעם דנכרי
 המתגייר בקטן שנוול דמי מה נאסר לו בראיית האשירי ע"כ
 חולק הו'א לכה דבדבר אין לי פנאי להאריך. אמנם נראה לחלק בין
 אחת אשה לנכרי המתגייר ולגבי אחת אשה שייך שפיר שנאסרה
 לבועל כהא חמות אשה אבל גבי נכרי לא שייך לומר בהא
 יסגייר דמתגייר גופא אהרינא הוא ולהכי מהני סגרה הנכרי

דבקטן שנוול דמי. וכה דקאמר סתם כטועה דעריות לא נאסרה
 לבועל משום דבלאו הכי אסורה לו לא קאי אהמות אשה (לבוועל)
 אלא אשאר עריות שאין להם היחר ואין זה דוק כמבואר למבין
 אבל מה שחלקת דמיהא חשיבא ממילא בלא מעשה לא משמע הכי
 כלל פרק שני דקדושין הרי את מקודשת לי אחר שאעתייר לאחר
 שהמות אחותך דחשיב אחת אשה מחוסר מעשה וגם ר"ת המסקנה
 דלאו (בירוד) [נ"י מחוסר] חשבו. נאם הקטן והאעיר שבישראל :
סימן ד שלומך יסגל לחדא אהובי עמימי מה"ר יודא אשר
 דרשתי אס נעלה המרה באוחא אי נכנין להפריף או
 לאו. דע דנראה לנהוג איסור בדברי הסו' ורמב"ם ומהר"ם
 בהגה"ם במיימוני ואשירי וכתב אשירי אע"ג דיש עופות שאין
 לן מרה דחולדותם כך היא אין ללמוד מהם לעופות אחרים
 אמנם יש ללחוך הכבוד אס יש בה טעם מרה כדכנה רב"ה
 נראה דאפילו לדיון יש לסמוך על ככה. נאם הקטן
 והאעיר שבישראל :

סימן לא

ירחיב' לך מכל דוחקך ויעריפך לחס חוקך אהובי
 עמימי מה"ר פנחס אשר דרשתי אי נכנין להפך שבוטע
 דאורייתא דע לך כי שאלתי מפי מהר"ר אשיל מרפ"ר"ק שקבל
 ממסור"ר שלום דלא נכנין להפך שבוטע דאורייתא ונראה דקבלה זו
 ישרה וסמכה היא שהרי הכו' פ' שבוטע דידיים ופ' זה בורר
 משמע מדבריהם דכ"ל דליה הילכתא כמר בר רב אשי ומייתי
 נמי ס"ג דכ"ל הכי וכל דבריהם דברי קבלה הם וכן ר"ח פסק
 דלא כמר בר רב אשי כמ' שבוטע במיפך שבוטע וחוחרי מתנה בכו"ס'
 כלו הפך לבן אלמא דווקאי הוא בהא וכן בהגה"ם במיימוני פרק
 ראשון דטוען ונטען מייתי כמה גאוים דפסקו דלא כמר בר רב
 אשי במיפך שבוטע ומסיק דן נהנו מהר"ם דלא מפכינן גדאורייתא :

סימן לב

ואכתי יש להסתפק בשבוטע דרבנן חוץ משבוטע
 היסח דעבי אלקוטי חפלא ומסתפינן לה לב"ע אי
 מצי הו'עב לומר לא בעינא מיך באנקוטי חפלא כדי שלא יפסו
 עליו שבוטע חמורה. אמנם נראה דודאי מצי למימר הכי ומ"ע לא
 יכא רשאי למחול על דיוו הא איחא פרק זה בורר הו'א חייב
 שבוטע לקבירו ואומר לו דור לי בחיי ראשך רבי מאיר אומר יכול
 לחזור בו והכמים אומרים אינו יוכל לחזור בו אלמא רשאי להקל
 משבוטעו. ונראה דאפילו לאחר שפכו עליו מצי למימר שבוטע
 אהא שבוטע קלה או איני אשבע אחת שבוטע קלה דמ"ע לא הא
 אכתי הנדירה ביד הנחבע ולא יפסיד כלום מדבראשונה ולא דמי
 להא דמיימי אשירי בסוף שבוטע דאם יסחייב שבוטע וראה
 שמגלגלין עליו וחרו ואמר הריני משלם דחייב לשלם כל מה
 שרו'אם לגלגל או ישבע ויגלגל עליו דהתם הו'א הו'עב נפסד
 בשאר הסביעות אס. ישלם לו חביעה ראשונה ולא ישבע ונראין
 הדברים ששכיל כך רואה לשלם כדי שלא יכא לריך לישבע על
 שאר הסביעות אבל כ"ד' דהנחבע לא מפסיד לגרע במידי
 דעדיין סבירה בידו ודאי מצי לחזור בספוכו לב"ע
 דאדעתא דשבוטע חמורה אפיך ולא אדעתא דשבוטע קלה א"כ מה
 עשם הו'א שלא יכא רשאי. ואשר כתבה מרבתי של רמב"ם
 דסביר דשבע וטעל מצי למימר השבע אהא וחיפטר אשירי פרק
 סוהב גבי הא דקאמר אי פיקח הוא מייתי לידי שבוטע דאורייתא
 לא כתב וסבר הכי ומוכה סתם דאפי' אי טוען הריני כשאר
 חובע שמשביעין היסח אפי' הכי אין יכול להפך על חבירו דאם לא
 כן אכתי הוא נפקותא לענין זה בין שבוטע דאורייתא דהתם לא מצי
 לאפוכי שבוטע במידי אבל דרבנן מהפכינן ככה"ג והתם' פרק
 שבוטע דידיין נמי נחלקו בשם הגאוים בכה"ג ע"ש. ובלאו הכי
 אין הגדון דומה לראייה למדקדק דכא איכא למימר דלא שני
 משום מסחפי דמשבוטע חמורה שנתספכה עליו ולכך חזרו ורואה
 שבוטע קלה אבל סתם למה לא יכא רשאי להאמין לחבירו יוחר
 ממנו לא הבניתי אריבךך בפסק מהר"ם על שבוטע היסח בטענה
 דגינה דמהר"ם ודאי מצי סובר דלא בעינן נקיטת חפך בשבוטעי
 היסח והא דלא קאמר איכא בינייהו הא יש לומר כדכתב אשירי
 פ' שבוטע דידיים דלא ר"ל איכא בינייהו בגוף השבוטע אלא
 דידיים היולאים ממנו ע"ש. עוד הארכת דאנקוטי חפלא שייכי
 נמי

ענייניו עמו... (Introductory text at the top of the page)

מילים ומשפטים

אדם אנו... (Main body of text, first section)

אדם אנו... (Main body of text, second section)

אדם אנו... (Main body of text, third section)

אדם אנו... (Main body of text, fourth section)

אדם אנו... (Main body of text, fifth section)

אדם אנו... (Main body of text, sixth section)

אדם אנו... (Main body of text, seventh section)

אדם אנו... (Main body of text, eighth section)

אדם אנו... (Main body of text, ninth section)

רשימת מילים... (List of words on the left margin)

מילים ומשפטים... (List of words and phrases on the right margin)

כח שאלות ותשובות מהדורא תניינא רבי עקיבא איגור

ולאשר בנ"ד אין ידוע מקום קבורה של המת, לא ידעתי מה התועלת בהנחת התכריכים בשכונת המת, אבל לדעתי כפי הנראה מדבריכם שעכ"פ ידוע שמקום הקבורה בין מת פלוני למת פלוני, בזה נ"ל אם אינו מקום רחב הרבה, אף שא"י בצמצום מקום קבורת המת, דיש לחפור בשטח רחב הקרקע איזה אמות אולי ימצאו מקום קבורתו, וכאם לא ימצאו שוא"ת עדיף. ואפשר דמ"מ טוב להניחם תוך ד"א לקבורת המת, וזכר לדבר דמת תופס ד"א לק"ש ותפילה, וכן לענין שלא לומר בפני המת אלא דברים של המת, דכתב רבינו האי דהיינו תוך ד"א, דמשמע דכל ד"א הוי מקומו של המת. וכעין דמצינו בחי דד' אמות הם רשותו של אדם, בזה י"ל דיש תועלת למת במה דהתכריכים מונחים בתוך תפיסה שלו. ולזה אחר החפירה בשטח מקום האומר לקבורתו יניחו התכריכים תוך ד' אמות ממקום שמשוער קבורתו, וטוב שילכו עשרה אנשים גדולים מבני החברא לבקש מחילה מהמת, וד' שארית המות יחגור, ובלע וכו'.

ידידכם עקיבא

י"ל דשרי, באופן די"ל דוקא בגדול הורו כן, אבל לא בקטן. אף לפי הראיה של לחם הפנים הנ"ל משמע דגם בקטן כן מלבד דכבר כתבנו לדחות הראיה. גם הא בההיא דאבל רבתי לא מיירי בתינוק ממש, דא"כ ל"צ בדיקה, אלא דהי' נראה באיבריו כמו תינוק, א"כ מ"מ הי' ספק גדול, וא"כ אין ראיה לתינוק ודאי דליכא חרדת הדין. אלא דבספק גדול, אם הוא גדול איכא חרדת הדין בזה חיישינן לה^א.

ומה שכתבתי לעיל בסוגיא דב"ב (קנ"ד, א) דבספק גדול כיון דליכא ודאי חרדת הדין לא חיישינן, ליכא ראיה משם, דבלא"ה בקל ליישב קושייתנו, דלמה לא נקטי טעמא דחרדת הדין, די"ל דבאו לערער קודם שנקבר המת ורצו לבדקו, דל"ש בזה טעמא דחרדת הדין.

אולם כל זה אילו נזכרו מיד, בזה הי' ספק עצום אם לפתוח הקבר ולהלבישו, ועיין תבואות שור בחידושי לסנהדרין (מו, א). אבל בנ"ד דאשתהי ב' שבועות דאפשר דשלטה בו רמה, וגם קרוב להסריח, י"ל דזהו ניוול גדול, וקם הדין שלא לפתחו.

סימן יח

[סוף טומאה לצאת]

בהכנס' שהולכים בו מרחוב העיר, והחולקים עליו באים בטענה דטומאת כהנים בזה"ו דרבנן, כיון דכולם טמאי מתים, ע"כ דבריו.

- לא ידענא איך נקטו כן בפשיטות, הא להרמב"ם (פרק ה' הט"ז מהל' נזירות ופ"ג ה"ו מהל' אבל) הוי דאורי' ולוקים עליו, וכן דעת רוב הפוסקים, והראב"ד בהשגות שם נראה דאפילו איסור דרבנן ליכא, והכי משמע מדברי הראב"ד בהל' נזירות, במ"ש והכהנים בזה"ו אין עליהם חיוב טומאה וכו', והמחייב אותם עליו להביא ראיה, ובודאי ל"ש בזה"ו ענין חיוב מלקות^א, אלא דהכוונה → דליכא חיובא דאיסור שלא לטמאות, והמחייב

לכבוד ידידי הרב רבי יוסף אליעזר נ"י בק"ק גלוניא.

ע"ד הענין שיצא מעכ"ת נ"י לדון דיש איסור לכהנים להיות בבה"כ בשעה שהמת בבית שמוציאים ממנו לקוברו דרך החצר, ושער החצר ומשם להרחוב, דאף דהטומאה אינה יכולה להתפשט מהבית לבה"כ, כיון דכותלים המפסיקים בין הבית להחצר ושער החצר אין להם גג ובלית טפח, מ"מ כיון דסוף הטומאה לצאת דרך שער החצר דנין כאלו המת בשער החצר ומשם הטומאה הולך ומתפשט לבהכנ"ס ע"י הגג הכולט טפח מבית השער לרחוב והולך על פתח

סימן יז

א וכו' הגר"ד אופנהיים בסוף שו"ת חות יאיר דבקטן ליכא חרדת הדין ושרי לפתוח הקבר. ועי' פת"ש יור"ד סי' שסג סק"ו.

סימן יח

א אולם נפ"מ לענין ערות, דהעובר על איסור שחייבין עליו מלקות נפסל לערות.

תמים דעים

לוקר שמים צמחיתין. אוסורה מופאה אויה ציה ואסור לשמחוי למה אמה. אלל כהו הדיים שורה משהו לקרוציו עד שורה ממשק בניו חומר להמשק צמת אמה, פויש, הכי אז צלה ימאה. והכי אויה צמלל רצחי. [פירי הכי עיינ].

מסכת מכות

ר לז

מסכת שבויעות

שבויעות שהיה כו. [י' עיינ] כתב הרב אלפס ז"ל מן רבן מנעה שבויעות כו' עד וקיימה לן כרצא:

כתב הרב"ד ז"ל, הכי פוסקא לאו דמסמא, דלעזיי דלמתי ממשום שבויעה כמוליה שבויעה משוי דתי ומחיה עולה קרבן דה"ל נשברי על שבויעה צעווי ולרצה לא מחיה קרבן. אלל לענין אוסורא מורי דממשים בשבויעה אוסור כל ואל אויה ציה, דכה מורה רבא בממשים צנור דלות ציה אוסור כל ואל, מישי דכתיב כי ידור דור ממתי דורו

מסכת שבויעות

כתב הרב"ד ז"ל, הכי פוסקא לאו דמסמא, דלעזיי דלמתי ממשום שבויעה כמוליה שבויעה משוי דתי ומחיה עולה קרבן דה"ל נשברי על שבויעה צעווי ולרצה לא מחיה קרבן. אלל לענין אוסורא מורי דממשים בשבויעה אוסור כל ואל אויה ציה, דכה מורה רבא בממשים צנור דלות ציה אוסור כל ואל, מישי דכתיב כי ידור דור ממתי דורו

מסכת שבויעות

כתב הרב"ד ז"ל, הכי פוסקא לאו דמסמא, דלעזיי דלמתי ממשום שבויעה כמוליה שבויעה משוי דתי ומחיה עולה קרבן דה"ל נשברי על שבויעה צעווי ולרצה לא מחיה קרבן. אלל לענין אוסורא מורי דממשים בשבויעה אוסור כל ואל אויה ציה, דכה מורה רבא בממשים צנור דלות ציה אוסור כל ואל, מישי דכתיב כי ידור דור ממתי דורו

מסכת שבויעות

כתב הרב"ד ז"ל, הכי פוסקא לאו דמסמא, דלעזיי דלמתי ממשום שבויעה כמוליה שבויעה משוי דתי ומחיה עולה קרבן דה"ל נשברי על שבויעה צעווי ולרצה לא מחיה קרבן. אלל לענין אוסורא מורי דממשים בשבויעה אוסור כל ואל אויה ציה, דכה מורה רבא בממשים צנור דלות ציה אוסור כל ואל, מישי דכתיב כי ידור דור ממתי דורו

מסכת שבויעות

כתב הרב"ד ז"ל, הכי פוסקא לאו דמסמא, דלעזיי דלמתי ממשום שבויעה כמוליה שבויעה משוי דתי ומחיה עולה קרבן דה"ל נשברי על שבויעה צעווי ולרצה לא מחיה קרבן. אלל לענין אוסורא מורי דממשים בשבויעה אוסור כל ואל אויה ציה, דכה מורה רבא בממשים צנור דלות ציה אוסור כל ואל, מישי דכתיב כי ידור דור ממתי דורו

תמים דעים

[ביני ר' אלי—ר' אליהו שהענינו צמחיתין זו, כיון שפרי דרסם בגליון כר"פ.]

ר לז

מסכת מכות

פרק כולל הכותים [י' עיינ] כתב הרב אלפס ז"ל וירקין לה לכהי פירושא ממשמתיי הכיה אויהתא דליחאי סבדי ואשפוקי וכו' עד דכה לא קלעין אשמוא:

כתב הרב"ד ז"ל קשוט על דין פירושא אמהי לא מקלעין סבורותא דכח שניה דמסבורא על סאי דלסבורו כה קמטורה ואחזתא והיכה חוקין דמחוקק מוליה צמדא זמנא צנלוד והא ריש לקיש גופיה לא קאמר בהחוקק זו אלל כמ שלושית כתיב דלוחתיי כתיב כתי סבורא ואשפוקי, וישיב דר יהודי כתיב לקיש הוא לוי לעימה אויה נהבנת אלל כה וסבורא סבוריה אויה ציה, כתי הכי פירושא צבורותא. דמשמתייה ואל אשמתיי ציה פירושא עב מונייה ומהי דקשוטא ליה עולה דלמשנה ולמה נהבנת מנעו ליה רבא מקלעין סבורותא הכי נמי קאמר רבא מפרשין למתיתין הכי קאמר אוי אויה כח אמת בהכריז עיי לין בהכריז, הלכך אויה לפירושא הכי אוי אויה כח אמת מקמי סאי דלחזמה בהכריז גופיה, אלל אוי אויה חמי מקמיה סאי דלחזמה דכוו לכו בשעה למה כחיה מומיה לא קלעין לשלושית משום דכתיב החוקק גמול הולס לצבוע עוליה שקריא על בהמה לכהי ולחוקק לוי צמרי כתי, ומו לא מקלעין סבורותא דכה שלושית, והיני כתיב לקיש:

מסכת מכות

כתב הרב"ד ז"ל, הכי פוסקא לאו דמסמא, דלעזיי דלמתי ממשום שבויעה כמוליה שבויעה משוי דתי ומחיה עולה קרבן דה"ל נשברי על שבויעה צעווי ולרצה לא מחיה קרבן. אלל לענין אוסורא מורי דממשים בשבויעה אוסור כל ואל אויה ציה, דכה מורה רבא בממשים צנור דלות ציה אוסור כל ואל, מישי דכתיב כי ידור דור ממתי דורו

מסכת מכות

כתב הרב"ד ז"ל, הכי פוסקא לאו דמסמא, דלעזיי דלמתי ממשום שבויעה כמוליה שבויעה משוי דתי ומחיה עולה קרבן דה"ל נשברי על שבויעה צעווי ולרצה לא מחיה קרבן. אלל לענין אוסורא מורי דממשים בשבויעה אוסור כל ואל אויה ציה, דכה מורה רבא בממשים צנור דלות ציה אוסור כל ואל, מישי דכתיב כי ידור דור ממתי דורו

מסכת מכות

כתב הרב"ד ז"ל, הכי פוסקא לאו דמסמא, דלעזיי דלמתי ממשום שבויעה כמוליה שבויעה משוי דתי ומחיה עולה קרבן דה"ל נשברי על שבויעה צעווי ולרצה לא מחיה קרבן. אלל לענין אוסורא מורי דממשים בשבויעה אוסור כל ואל אויה ציה, דכה מורה רבא בממשים צנור דלות ציה אוסור כל ואל, מישי דכתיב כי ידור דור ממתי דורו

מסכת מכות

כתב הרב"ד ז"ל, הכי פוסקא לאו דמסמא, דלעזיי דלמתי ממשום שבויעה כמוליה שבויעה משוי דתי ומחיה עולה קרבן דה"ל נשברי על שבויעה צעווי ולרצה לא מחיה קרבן. אלל לענין אוסורא מורי דממשים בשבויעה אוסור כל ואל אויה ציה, דכה מורה רבא בממשים צנור דלות ציה אוסור כל ואל, מישי דכתיב כי ידור דור ממתי דורו

ציונים
 כל מקום פסקים שם.
 חס"ק ז"ק יט: ד"ה וחזיר
 ומשנת הרשב"א סי'
 חס"ל מיימוני שם:
 ט האצטונות. מיי'
 שם ה"י:

שינויי נוסחאות
 שהחזיר והחולדה
 נפסקים שחולדה
 וחזיר. ט האצטונות
 גד"ג האצטונות.

תוספות חדשים
 ט (במשנה) האצטונות.
 לפי שהיא גלוי אין זה
 מקום להטמן הנפלים.
 (הרימב"ם פ"א מהט"מ):

ראשון לציון
 פ"ח ט (תייט דיה)
 רשב"ג אומר כו' גם
 חתבתי כבר בשם
 מהר"ק כו'. ע"י
 יק"מ:

תוספות אנשי שם
 ט תייט ד"ה רשב"ג כו'
 גם חתבתי כבר כו'.
 נוס' כלים פ"ג מ"ב ד"ה
 רמ"א וע"ש נוס'.

פי' רב האי גאון
 ט האיסטונות. פי'
 דומה לנקעה כחמה
 שאמר (שנת ו' א') אל
 הים והנקעה והאיסטונות
 אין לא רשות היחיד ולא
 רה"ר:

הי' ר"א מגרידין
 ט תייט ד"ה רשב"ג
 אומר. בשם מהר"ק.
 ז"ב ע"י מ"ש החי"ט
 ש"א נגעים מ"ד, והוא
 לגיל פ"ג כלים מ"ב,
 ועיין שם נתיב' חס"ס,
 ובמ"ש נגעים פ"א מ"ד.

ופ"ה לעבודת כוכבים: ה שהחזיר והחולדה. כן
 הוא בכל הספרים. גם בפ"ק דפסקים דף ט מיימי לה.
 וגרס כן. והר"ב העמיק שהחזיר והחולדה. והמוס'
 דפסקים העמיק חולדה ונדרלק וחזיר. ונצריימא בגמרא
 פ"ב דנדה דט"ז. ופ"ג דעבודת
 כוכבים דף מז. מעשה נשפחמו
 של מסיק כו'. וטהרוהו מפני
 שחולדה ונדרלק מנזים שם. והוא
 נמוספתא הביאה הר"ש לעיל
 סוף פרק ט"ז ונמוספתא מהר"ס
 שנמשנתו שהחזיר וחולדה
 והנדרלק יכולים כו': יבואים

התחוח^ט. ובית הלל אומרים, כל
 מקום שהחזיר והחולדה יכולים
 להלך בו, אינו צריך בדיקה ע"ה:
 ט האצטונות ע"ה, אין בהם משום
 מדור גוים ע"ה. רבן שמעון בן גמליאל אומר, עיר

חזיר וברדלס. לרכן לחפור ולחפש מחמת הקרקע,
 ואם ימצאו נפל קצור יולאוהו משם: ברדלס. חיה
 שקורין לה צערני אלנצ"ע: ט אצטבא (*). עשויה
 לנוי לפני הבתים ואין קוצרין שם נפלים: עיר גוים
 שחרבה. ערי ארץ ישראל
 שדרו זה גוים וחרבה מן הגוים:
 אין בהם משום מדור גוים.
 שמיות מנזיות שם ומנזיאם כל
 הנפלים שנקברו שם. ואין הלכה
 (* בד"ו אצטונות כעין אצטבא.

והחזיר והחולדה. ונמוספתא ארץ ישראל מוגה להוליכו. והרמב"ם צפרק י"א מהלכות טמא מת
 העמיק. יכולים להוליך משם: ט רבן שמעון בן גמליאל אומר עיר עובדי כוכבים שחרבה כו'.
 כתב הר"ב ואין הלכה כרשב"ג. וכ"כ הרמב"ם. ונדחק הכ"מ צפ"א מהט"מ. לתת טעם לדבר. אע"ג דקו"ל כל
 מקום ששנה כו'. ועיין מ"ש צפ"ח דערוזין. גם כתבתי כבר נשם מהר"ק שורש קס"ה דלכלות להלכות לא

פירוש המשניות להרמב"ם

[כרמלית ואין לו כותל] אבל הוא נוטה מרה"ר ואין לו כותל
 והוא מין ממיני הכרמלית אמרו הים והבקעה והאצטונות אינו
 לא כרשות היחיד ולא כרשות הרבים וכבר ביארנו זה בשבת
 (דף ט:). ואמרו עיר עובדי כוכבים שחרבה. רוצה בו שחיה
 מדינה מא"י החזיקו בה עובדי כוכבים ואחר כן נחרבה אמר

מלאכת שלמה

ומימה שלא הזכיר ברמב"ם שם פי"א סי' ט' נדרלק לתימי שם
 בשום דפוס ואפי' בספר מוגה. ט רשב"ג אומר וכו'. שם
 ברמב"ם כתב מדור העמים שחרב הרי הוא בטומאתו עד שיצדק
 וכתב עליו בהשגות אמר אברהם ברמב"ם שנינו רשב"ג עיר של
 עובדי כוכבים שחרבה אין זה משום מדור עובדי כוכבים ואין עליו

כל מקום שהחזיר וחולדה יכולין להלך בו אינו
 צריך בדיקה. לפי שאלו הבעלי חיים מחפשים על זה
 הדבר הנקבר ויאכלו אותו. ועפר תיחוח. הוא העפר הבלתי
 קשה שהקשה אי אפשר לבעלי חיים הנזכרים שיחפרו בידיהם
 ויוציאו מה שקברו בו: ט האצטונות. הוא מקום

י כ י נ

ט מהר"ש משמע דרך הנך המקומות צריך לדקוק משום שרך
 שם היו רגילין להשליך הנפלים. ותמחני דא"כ במקום דליכא כל
 הנך נאמא א"ל לדקוק. והיאך קמני צרישא סתמא מדורות כומים
 טמאים. ותו הרי קמני בקיפא לאצטונות א"ל צדיקה משמע
 ודאי דהא נשאר דוכתי נהר צריך צדיקה. אדא נ"ל דלרבותא
 נקט הנהו דוכתי לאשמעינן דאף דהנך מקום צווי הם אפי"ה אין
 מושטין מלהשליך לשם נפליהן. עה דמסתמא אכלוהו. ומש"ה
 אשפתות שמנזין שם אלו דהיינו חזיר נאשפתות וחולדה בעפר
 חמות. אמרינן גררוס למקום אחר (יב). ודחי צמני שם שאר
 חיה אוכלת בשר ככלב וחמול. רק נקט הנך מדמנזין אלו שם
 וכדאמרת. עו הוא אצטבא אלא שלפעמים נקרא אצטבא צו"ו והוא
 מושב שעשוי לנוי בצד פתח הבית צחון. עו דמדעשוי לנוי עליו
 בשעשוע ועונג אין רגיל לקבור תחתיו מפני הריח וכדומה.

ישראל תפארת
 יהא נאמן. אולם נחוי אנו למה לא נדמה בחוספתא זו אשה לעבד.
 דכמו דאשה דמני בחוספתא צרישא במדור. ובקיפא נאמנות. לאו
 נחילא מחמת מחתניהו. דנימא דזו כו'. דהרי רישא ודאי נאשה
 עובדת כוכבים שהיא עלמה עובדת כוכבים מיירי. ואשה דמני
 בקיפא דנאמנות ודאי נאשה ישראל מיירי. ה"נ ודאי גם עבד דגבי
 מדור צרישא. היינו עבד של עובד כוכבים. והוא עלמנו עובד
 כוכבים גמור. רק סד"א דמדכבוש חמת יד רבו לא יניחו רבו
 להכניס וזנה לתוך מדורו או גם לקבור שם נפלו. ולפיכך לא
 יעשה מדור קמ"ל. וסיפא נאמנות קמ"ל בעבד כעני של ישראל
 שאל וטבל. כלל סתם עבד שצ"ס שחייב בכל המצוות שחייבת אשה
 בהן. ודינו בכל דבר כמותה גם נאמנות. וזה נמי כוונת רבנמינו
 המפרשים הג"ל שפירשו בעבד דהיינו של ישראל. ונאשה פירשו
 דהיינו ישראלית. תרווייהו לאפקו מרישא. דעבד היינו של עובד
 כוכבים. ואשה היינו אשת עובד כוכבים. (יב) וא"ת מינה בשר
 עגמות מי איכא למימר אכלוס. י"ד נפל דרכיך גם בעגמות איכא
 (נפסקים דט"ז). וא"ת עכ"פ וכי חולדה קטנה יחידה יכולה לאכול ולגרור נפל שלם וגדול. י"ד חולדה כעכבר רשיעא דלא די דאכלו אלא
 דקראו לתבדייה ואכלו עמהן (ירושלמי ז"מ פ"ג ה"ה). א"נ הא דנקט דחולדה מנזיה שם. לאו בחולדה יחידה מיירי. אלא שם המין נקט.
 ור"ל דוקא צמנזין שם חולדות רבות.

משנה אחרונה

דברי צ"ה דמנזי' דלעיל כ"מ שהחזיר והחולדה יכולין להלך וכו'
 והלכתא הכי. ואין לומר משום דליחוי סבר דסתם מקום חרב מנזין
 חיות ונחילא לא מודו צ"ה ולא אמרי אלא כ"מ שהחזיר והחולדה יכולין
 להלך שידוע שבדאי הולכין. א"ל לומר כן דמקרא מלא הוא פן מהיה
 הארץ שממה ורבה עליך חית השדה. ולולי דברי רבותינו ז"ל יש לפרש
 דהכא לאו משום שהחיות גוררין ולא איירי הכא מטומאה שקודם חורבן
 דבהא פשיטא שהחיות גוררין כדברי צ"ה דלעיל. אלא הכא איירי בעובד
 כוכבים שנה ודר שם אחר החורבן אין עושה מדור דלמלא דלא שכיחא
 הוא לדור צמקום שאין שם אדם ונכח"ג לא גזר ואפי' אין מנזין שם
 חיות צמקום דירת אדם אפי"ה כיון דלא שכיח לא גזר. ונחילא אין הלכה
 כרשב"ג דממוכה לקמן דחשיב עשרה מקומות אין בהן משום מדור
 עובד כוכבים וטלוהו משום דאין ראויין לדירה ואין עשוין לדירה

טהרה. הלכות טומאת מת פ"א

שיער ממש: וכן לכלוכי טאה וכו' אינם בעור הנכר לא למטה ולא להטמא. כך היה הגירסא הנכונה בספרי רבינו והיא הוספתא בפ"ו דמקואות וז"ל שאמרו חז"ל ושאמרו אין מוציאין לא ממאין ולא מיטמאין חוץ מקרום שעל המכה: **ה' כשם שאדם מתמטא בנימיחו וכו' חוץ מכלי חרס וכו'.** משנה ספ"ק דתולין (דף כ"ד ע"ג) ובפ"ג דכלים: וזהו כלל גדול

כהוב שם שאינו מתמטא בהיסק לא חס לה רבינו מני שהוא היקר התוספתא: **ח הגושא בתוך בית הסתרים וכו'.** בפרק יולא דופן (דף מ"ג) כמ"ט בסמוך. ומ"ט חל"כ נכלם הסומאה בתוך מעיו וכו' שם. ומ"ט ואם עכל סהר ואע"פ שהסומאה בתוך מעיו. משנה בסוף נדה ואיחא כפרק בהמה המקשה (דף ע"א ע"ג):

בכשות שלו לא נטמא בין בטומאת מת בין בשאר טומאות. וכן לכלוכי צואה או מיטא וכיוצא בהם מדברים שאין הוציאין על הנוף וכן גלדי צואה כן הדברים שהוציאין על הנוף אינם בעור הכשר לא למטא ולא להתמטא: **ה' כשם שאדם מתמטא בניגיעתו בטומאה כך הכלים מתמטאים בניגיעת הטומאה בהן.** חוץ מכלי חרס שאינו מתמטא אלא מאוירו כמו שיתבאר בהלכות כלים. [וזהו כלל גדול בטומאה. כל המתמטא אדם במגע מטמא כלים וכל שאינו מטמא אדם במגע אינו מטמא כלים ואין אדם וכלים מקבלין טומאה אלא מאב הטומאה]: **ו טומאת משא האמורה בכ"ט בין במת בין בשאר כל המטמאים במשא.** הוא שישא האדם הטומאה אע"פ שלא נגע בה. אפילו היה בינו לבינה אבן הואיל ונשא נטמא. ואחד הנושא על ראשו או על ידו או על שאר גופו. ואחד הנושא הוא בעצמו או שנשאה אחר והניחה למעלה מזה הואיל ונשאת עליו מ"מ נטמא ואפילו היתה הטומאה תלויה בחוטם או בשערו ותלה החוט בידו והנביה הטומאה כל שהוא הרי זה נושא ונטמא: **ז' מסיט בכלל נושא הוא.** וכל דבר ששטמא במשא מטמא בהיסקו. כיצד קורה שהיא מונחת על הכותל ועל צדה מת או נבלה וכיוצא בהן. ובא הטהור לקצה הקורה השני והנידו. כיון שהניד את הטומאה שבקצה השני טמא משום נושא ואין צ"ל אם משך את הקצה השני כנגד הארץ עד שהנביה הטומאה או שנרר הטומאה על הארץ. שזה נושא ודאי. וזה וכל כיוצא בה היא טומאת היסק האמורה בכ"ט: **ח' הנושא בתוך בית הסתרים נטמא שאע"פ שאין הנגיעה שם נגיעה הנושא שם נושא הוא אלא אי"כ נבלע הטומאה בתוך מעיו שמאחר שהגיעה לתוך בטנו אינו לא נוגע ולא נושא.** ואם טבל פהור ואף ע"פ שהטומאה בתוך מעיו: **ט' אין מתמטא במשא אלא האדם בלבד לא הכלים.** כיצד הרי שהיה מונח על ידו עשרה כלים זה ע"ג זה והנבלה וכיוצא בה בכלי העליון האדם טמא משום נושא נבילה והכלים שעל ידו כולן טהורים חוץ מכלי העליון שננעה בו הטומאה וכן כיוצא בזה: **י' טומאת אהל אינה בשאר טומאות אלא במת**

ב' ובין שהיה האדם או הכלי אפי' פחט שהאחילה על המת או שהאחיל המת על האדם או על הכלים או שהיה המת עם האדם או עם הכלים תחת אהל אחד הרי אלו טמאים: **יא' וטומאת אהל האמורה בכ"ט הוא שתמטא אותה טומאה האדם או הכלים באחת משלש דרכים אלו.** אחד הבא צולו לאהל המת או הבא מקצתו ה"ז נטמא באהל אפילו הכנים ידו או ראשו אצבעותיו או חוטמו לאהל המת ה"ז נטמא כולו. נגע במשקוף וצירף ידו עם המשקוף נטמא כאילו בא מקצתו. *נגע באסקופה טמא ולמטה קרוב לארץ טהור. ומטמא ולמעלה טמא. ויראה לי שדבר זה מדבריהם: **איב' אחד המת מישראל או מן העכו"ם בטמא במגע ובמשא: יג' ואין העכו"ם מטמא באהל ודבר זה קבלה הוא והרי הוא אומר במלחמת מדין כל נוגע בחלל ולא הזכיר שם אהל.** וכן העכו"ם אינו נעשה טמא מת אלא עכו"ם שנגע במת או נשאו או האחיל עליו הרי הוא כמי שלא נגע הא למת זה דומה לבחמה שננעה במת או האחילה על המת. ולא בטומאת המת בלבד אלא בכל הטומאות כולן אין העכו"ם יולא

השנת הראב"ד
נגע באסקופה טמא ולמטה קרוב לארץ טהור ומטמא ולמעלה טמא. א"א מלאחי כהנא' דלפניה ס"ט בענין רבוע בלחון פירוש בלחון השנה רחב למטה כלמעלה הנוגע בצולו של ר"א מטמא וכו' יוסע אומר מטמא ולמטה טהור ומעלה טמא שאין מעלים עליוט טהור מן הלחן עשה וז"ל שאם ענינו מה שאמרו ח"א לבי' שחלקט נמלקט ונכריעני והכא נמי אמרי' ח"א שלא יהא תירקע הכיט גובה טמא לתיקך כל שהוא נוגע באסקופה נגובה עשה בלחיו נוגע בקרקע עולה ולפי הלשון הוה טמא טמא עמה ויזא דיהוה מטמא ולמטה טהור והכי יוניי פירש כהנאסחא והפירוש חשך והפליג:

משנה למלך
לאהל המת שכתב רבינו כמותן כן נראה מדברי הסוס' פ"ו דמיר (דף נ"ד) וע"פ ז"ק: **יא אפי' הכנים ידו או ראשו אצבעותיו וכו'.** (א"ח) עיין במ"ט סדכ המחבר לקמן פ"ו מהלכות טומאת צרעת דין ו'): **יב אחד המת מישראל או מן העכו"ם וכו'.** (א"ח) עיין במ"ט סדכ המחבר (ריב"ט פ"ג ופ"ד) מהלכות אהל דין י"א):

צמחא וכו'. ואין אדם וכלים מקבילים טומאה חלף מאב הטומאה. בריש ב"ק (דף ג' ע"ג): **ו טומאת משא האמורה בכל מקום וכו' אפילו היה בינו לבינה אבן וכו'.** לפיכך נראה שפעם רבינו מהא דלמריקן ב"פ (דף פ"ג ע"ג) דלמריקן דנדה מטמאה בלחן מטמא וכו' אבן חסמא נחבאר שם וב"ס דה' הגדה (דף ג"ה) ובהו"ו ונכריעני שמשון פ"ק דכלים (מסנה ג') ובפ"ה דזבים ונצרק טיטוקט ברי"י חלף קשה דנצרק טיטוקט (דף ס"ט ע"ג) חין הוה והכנה וכו' שמתו מטמאין במשא עד שימוק הכשר ולמריקן נגמרה מלי במשא חילימא במשא ממש חסו כל מה מי לא מטמא במשא חלף מלי במשא בלחן חסמא השמע דמת שעינו זכ אינו מטמא בלחן חסמא ולכן כ"ל שאבן חסמא הוא שהכלים למטה ואבן גדולה מונחת עליהם והכמא יושב על האבן ומלך גדול האבן זכוכדה חין חסמא נישא על הכלים ובכ"ה אינם טמאים חלף הכא וחביריו בלבד ובמ"ט רבינו כפ"ה מהלכות חלו וכו' מהלכת מטמאין משכב ומושב והוא מבורר במשנה פ"ו דערוס (מסנה ג') ופ"ד דזבים וכדדריש לה בח"כ גבי זכ וה"ה להציריו וכן בפרק ר' עקיבא אמרו דנדה מטמאה בלחן חסמא וכו' למחיריה חלף כל שאר המטמאים במשא ואפילו מה אינם מטמאים קן וכמ"ט רבינו פ"ה מהלכות חלו. ומ"ט רבינו כפ"ה חסו ענין ללחן חסמא דלחן חסמא הוא מלמטה על המרכב או על המשכב ומ"ט כפ"ה רבינו הוא שהלחן מונחת על חסמא במשא והכלים מונחים עליו שברי השם נשאים על הזב וזו היא ששינוי כפ"ה דזבים (מסנה ג') גבי כלל שני דרבי יהושע חזקוני של זכ (פחת האבן או) פחת הכדוך הטהור מלמעלה מטמא שנים ופוסל אחד הפמא מלמעלה והטהור מלמטה מטמא שנים ופוסל אחד דזב לענין זה לאו דוקא דה"ה לכל המטמאים במשא. ומ"ט ואחד הנושא על ראשו או על ידו או על שאר גופו נלמד מהמשנה שכתבתי בסמוך. ומ"ט או שנשאה אחר והניחה למעלה מזה וכו':

ז' מסיט בכלל נושא הוא. בפרק העור והרוטב (דף קכ"ד ע"ג) חסו נשא לאו מסיט הוא גם בפרק ר"ע הוצרך היסק משום משא ובספרי גבי מה למדו שמתמטא בהיסק ק"ו מביאה ובידע חוספתא דלהלכות שהמסיט מטמא במת וכו' ע"פ שכתב הרמב"ם כהוב

דכלל זה ליחא ולא קישא לרבינו דברי כהנא מקומות מצינו שמוחריקו מן הדין כקומתא מאב זככה וכליכור לביית כבד כהלכ. ואין זה מה שהקשה מחלה דעומתא משא חיינו ק"ו דאהל. ויושב דהכא שאני בגלוי מלפא עטמא כווא ולכן מוזכרין חלו מה שגמיר רבינו מקומתא נבלה הוא ק"ו גמיר ודריש קושא לדוכתא דלחן מוזכרין מן הדין שהקשה מחלה (א"ח) עיין בפס"ג י"ד כיומן פ"ה ועיין עוד כהנא מולל מאב ח"י כ' ובכשר גובי בלכות יע"ט): **י' ובין שהיה האדם וכו'.** ח"י לא האחיל כי אם ידו בלבד על המת נטמא כל גופו דומיא דכנים

סו ה'טז תרצ"ה ע"י התעלה ישיבה... הכנה המוכנה ליד הרב... הנהלת בית המדרש...

הנהלת בית המדרש... הנהלת בית המדרש... הנהלת בית המדרש...

הנהלת בית המדרש

הנהלת בית המדרש: הנהלת בית המדרש:

הנהלת בית המדרש

הנהלת בית המדרש... הנהלת בית המדרש... הנהלת בית המדרש...

הנהלת בית המדרש

הנהלת בית המדרש... הנהלת בית המדרש... הנהלת בית המדרש...

הנהלת בית המדרש... הנהלת בית המדרש... הנהלת בית המדרש...

המקבל שרד מורכזו פרק תשיעי כבא במיעוה קמו

לזה החזק ומעמדתו... לזה המצוי... לזה המצוי... לזה המצוי...

מחנה

המקבל שרד מורכזו פרק תשיעי כבא במיעוה קמו

המקבל שרד מורכזו... לזה המצוי... לזה המצוי... לזה המצוי...

מחנה

המקבל שרד מורכזו... לזה המצוי... לזה המצוי... לזה המצוי...

מחנה

והוא

והוא

והוא

והוא

והוא

והוא

והוא

והוא

והוא

והוא

והוא

והוא

והוא

והוא

והוא

והוא

והוא

והוא

והוא

והוא

והוא

והוא

והוא

והוא

והוא

קאמר
וח שלו
נפש
ול ז"ל
שבעה
דריס¹
ומחיר
מבית
אחרינא
אפילו
זו אכל
לו.
ה. אס
ז. יכול
דריס¹
ה מהו
ליה לא
הארץ.
ז. לקיש
ר.
אס יש
לדבר
אס יש
מה מן
יש אין
ב היינו
מחויב
וחינן
ממונה
ס ליה
יומין

[*ומסקי דל"ש לאפקרותא, כי מפייס ליה לבעל דיני
שרינן]². הילכך בין שנדוהו בשביל ממון בין שנדוהו על
פי עברה שעשה כיון שמן הדין נדוהו מנודה לכל העולם
הוא, אפילו לעיר שהיא גדולה נחכמה ובמנין, דמניא
צפרק ואלו מגלמין³ מנודה לתלמיד אינו מנודה לרב
ומוקי לה בתלמיד שנדה לכבוד עצמו, אבל למילי דשמיא
אף מנודה לרב.

ה
מי שאמר שאייה נדוהו אס אעשה דבר פלוני ועבר ועשאו
הוא נדוהו של עצמו. ואס ת"מ הוא הוא ממיר לעצמו
כדאמרינן צפ"ק דנדרים¹ אמר רב ת"מ מנדה לעצמו ומפר
לעצמו. ואס אינו ת"מ ימירו לו עשרה כמו נדוהו בחלוס
שצריך עשרה בני אדם להמירו. אבל לא צעין דמתנו הלכתא
כי התס, דהתס תמיר נדוהו שנדוהו מן השמים.

כלל עשרים ותשעה
דיני נדה

א

מעשה ביום הרג רב שנאנסו כהן וזוגתו והמירו
והיתה עמה בת אחותה והעידה שלא נמיתה
עם גוי אך בעלה נא עליה נדוהו. ופסק מורי ה"ר
ידידיה שלא עשאה זונה ונת אחותה נאמנת להעידה.
והניא רביה מספר רמב"ם ז"ל¹. וזה לשון הרא"ש,
מורי רבי שארי ה"ר ידידיה יפה כתבת והבאת רביה
מספר ר"ס דהבא על הנדה לא עשאה זונה, והכי איתא
בתמורה² אמר רב אחד אחנן זכר ואחד אחנן מכל
הערים אסורין חוץ מאחנן אשה נדה, מאי טעמא זונה
כתיב ולא נדה והאי לאו זונה היא. אלמא נא על אשתו
נדה לא עשאה זונה ושריא לכהן. ותו גרסינן בתמורה³
אמר רבי זונה גויה אתננה אסור מאי טעמא כתיב
הכא⁴ תועבה וכתיב⁵ כל אשר יעשה מכל התועבות
האלה מה להלן עריות שאין תופסין בהן קדושין אף
זונה גויה אין קדושין תופסין בה. אלמא כל היכא דאין
קדושין תופסין בה הוא עשאה זונה, אבל היכא דקדושין
תופסין בה לא מיקרי זונה, ונדה תופסין בה קדושין
כדאיתא בשלהי החולץ⁶ אמר רבי הכל מודים בבא על
הנדה ועל הזונה שאין הולד ממזר, נדה דהא תפסי בה
קדושין דכתיב⁷ ותהי נדתה עליו אפילו בשעת נדתה

תפסי בה קדושין. הילכך לא מיקריא זונה. וגם יפה כתבת
דנת אחותה נאמנת להעידה. ואתה ותורתך שלום.

אשר בן ה"ר יחיאל ז"ל

ב

שאלה¹. מורי ורבי ה"ר אשר שיחיה. הודעני נא על אשה
ששמשה שלא בשעת וסתה בלא בדיקה ובשחרית
מצאה עצמה טמאה מה תהא עליה, אס אתה נוהג להצריכה
כפרה אס לאו ומה תהא כפרתה.

על האשה² ורצנא מאיר ז"ל לא היה מטיל עליה שום דבר
כי צפ"צ דשבעות³ קאמר אי שלא בשעת וסתה אנוס
הוא, ואס אתה מצריכה כפרה לבו נוקפו ופורש. ועוד זו
האשה לאחר⁴ תשמישה ראתה.

ונדה שעצמה עיניה צותר היא חליצה להחירה לבעלה.

ג

מי שהוא חולה ואשתו נדה ואין לו מי שימשנו וזולתה
מוותרת לשמשו, רק שתוהר צותר שכול מהרחלת פניו
ידיו ורגליו והצעת המטה לפניו. דמאחר שאין לו זולתה אי
אפשר שלא תשמשנו.

כלל שלשים

דיני טומאת כהנים ומקצת דיני מקוה

א

ששאלת אס כהן יכול לילך על קברי גוים. איכא פלוגתא
מרבנותא יש פוסקים¹ כרבי שמעון בן יוחאי דאמר²

קברי עובדי כוכבים אינן מטמאין, ומציאין רביה מההיא דבבא
מציעא צפרק המקבל³ אשכחיה רבה לאליהו דהוה קאי צביט
הקברות אמר ליה ולא כהן ניהו מר אמר ליה ולא תניתא

ב 1 השואל הוא ר' משה הכהן נכד רבינו. דאה למעלה כלל כא, א.
ובכ"י קמברייג: "מורי ורבי דודי". 2 בכ"י: "תשובה על האשה דעת
רבנא מאיר..." (א. ע' 36). ותשובת מהר"ם ראה תשובות פסקים ומנהגים,
ב, חלק התשובות סי' צא. 3 ית, א. 4 בכ"י קמברייג: אמר לאחר.
א 1 רמב"ם טומאת מת פ"א ה"ג ובספר יראים סי' שכב ע' 360.
2 ב"מ קיד, א-ב. 3 שם.

2 המוקף בסוגריים ליתא בסוגיא שם אלא הוא מסקנת רבינו. וז"ל הרא"ש
בפסקיו מריק פ"ג סי' ו: "והא דסבר אביי לא שרינן שמתא לאפקרותא עד
דחייילא שמתא עליה תלחין יומין אע"ג דפייסיה לבעל דיניה ליתא, אלא כי
מפייס ליה לבעל דיניה לאלתר שרינן ליה", עיי"ש. 3 שם י, א. ה 11, ב.
א 1 איסורי ביאה פ"ח ה"א. 2 כט, ב. 3 שם. 4 דברים כג, ט.
5 ויקרא יח, כט. 6 יבמות מט, א. 7 ויקרא טו, כד.

מחבר
 מהר"ם ב"ר ברוך
 חלק ס"א

קלד

ועוד בתוספתא מסים למלתיה דרבן שמעון בן גמליאל שנאמר ופרוין מבו
 חדש הפדה משמע דאירי בסתם ולדות כיון דמייתי עלה קרא ומאחר דרבי ורבו
 שמעון בן גמליאל לא פליגי בבן שמנה אם כן כשבא לפסוק כרבן שמעון בן גמליאל
 (מסתם) [בסתם] ולדות פסק כותיה מדלא פסק הלכה כרבי.

קלג. תניא באבל רבתי היה עומד וקובר את מתו עד שהוא [עומד] בתוך הקבר,
 מקבל [לאחרים] [מאחרים] וקובר. פירש הרי זה לא יטמא.²
 מכאן יש לזהר לבנות הקובר את מתו שלא יוליך מתו לקוברו בין הקברות.
 דנהי דבהליכה (זה) מותר בחורה [אסור]. וכיצד יעשה כי אסור לחזור דרך הקברות
 אחרי קוברו את מתו.

קלד. וראיתי את רבי מאיר ז"ל שהיה מוחה בכהנים שלא לילך על קברי כותים.
 והמזמיר תבא עליו ברכה.²

קלה. ומהר"ל הביא בכתביו תשובת מה"ר חיים אור זרוע. [סימן קפג] ח"ל: אני
 אומר [וכו.]. וחכמי כשהיינו למדין תורה בבית מורי רבינו מאיר ז"ל היה
 פתח פתוח מחדר הרב לחצר בית הכנסת, ומשקוף הפתח היה מגיע מצד אחד תחת
 תקרת הבית שהיה בו מת, ואמר מורי ד"מ זצ"ל להכהנים לצאת ולבא דרך אותו פתח
 כל זמן שהיה המת בבית, עכ"ל.

8 במדבר י"ג טו.
 9 דברי הגהות מימוניות בשם המהר"ם מובאים גם בבית יוסף יורה דעה סימן שעה ד"ה ומיש
 גמרי. ראה מתנה ליה הלכות שמתות, תחלת סימן א. בתולדות אדם נשתנה: המ"ה במקום:
 מהר"ם.

קלג. הלכות שמתות; מרדכי מועד קטן, התקפו; הגהות מימוניות דלי אבל פרק שני אות ו.
 1 מסכתא שמתות פרק רביעי הלכה טו.
 2 בהלכות שמתות שייך קטע זה לסימן הקודם. ברם במרדכי מחתיל כאן סימן חוש. וכן הוא גם
 בהגהות מימוניות, וכן צריך להיות גם לפי התוכן, בהג"מ בסוף רשום: מהלכות שמתות.

קלד. תשובת הרא"ש כלל ל, א; סור יורה דעה, סימן שעב.
 1 בטור בשם תשובת הרא"ש: וראיתי להר"ם מרוטנבורג...
 2 ראה לעיל חלק השו"ת סימן ב; בהגהות מימוניות דלי אבל פרק שלישי אות ב בשם ספר יראים:
 שלחו ערוך יורה דעה סימן שעב, סעיף ב.

קלה. כ"ח יורה דעה, סוף סימן שעא; ודיתה שם, אות ה.
 1 בתשובת מהר"ם אור זרוע הנדפס לא מצאתי תשובה זו. ומהר"ש"ל בשם תשובת מהר"ם אור
 זרוע מובאת גם בסודי זהב יורה דעה סימן שעא, אות ט.

קלה פסקים ומנהגים

קלו. [גרסינן במסכת שמתות] אשתו ארוסה לא אונן ולא מיטמא לה ולא מתאבל
 עליה. גרושה אף על פי שיש [לה] בנים [חימנו]. [הימנה]. לא מתאבל ולא
 אונן ולא מיטמא, וכן היא עליו.

קלז. גרסינן בפרק כירה: אתמר מת המוטל בחמה אמר רב יהודה אמר שמואל הופכו
 ממטה למטה ורב חנינא בר שלמיא משמיה דרב אמר מניח עליו כבר או תינוק
 ומסלולו. היכא דאיכא כבר או תינוק כולי עלמא לא פליגי דשרי, כי פליגי דליכא.
 מר סבר טלטול מן הצד שמיה טלטול, ומר סבר לא שמיה טלטול, וחלכתא כרב
 באיסורי. אבל להצילו מפני הדליקה מסקינן תתם. והלכתא כרבי יהודה בן לקיש.
 דקאמר שמעתי שמצילין את המת מפני הדליקה, ומקי לה כגון דליכא כבר או תינוק.
 דמותר לטלטלו טלטול מן הצד, דמותר שאדם בחול על מתו, אי לא שרית ליה אתי
 לבדיקה, ומשמע לכאורה דאפילו מפני הדליקה לא התירו אלא טלטול מן הצד, כגון
 להופכו ממטה למטה, אבל להופכו במטה [אחרת] [אחת] * ולהוציאו [מן] [הדליקה]
 היה נראה דאסור, שאין זה טלטול מן הצד.

מיהו מתוך דברי ר"י, משמע התם דאפילו טלטול גמור מותר מהאי טעמא.
 וכן כתב בספר המאור, וז"ל: כיון דקיימא לן כרבי יהודה בן לקיש אפילו בטלטול
 גמור מותר להציל את המת מפני הדליקה, דתנא קמא אסר אפילו [בטלטול] [בטלטול]
 מן הצד, ורבי יהודה שרי אפילו בטלטול גמור, ובמת המוטל בחמה דליכא למגור
 דלמא אתי לבדיקה, טלטול גמור אסור, אבל טלטול מן הצד כגון ממטה למטה שרי,
 דהא קיימא לן טלטול מן הצד לא שמיה טלטול, ומה שכתב, הרב אלפאסי: שמעינן
 מהא דטלטול מן הצד שמיה טלטול, ליתא דרבי יהודה בן לקיש לא איירי בטלטול
 מן הצד אלא בטלטול גמור, עכ"ל.

ומה שהקשה על דברי רבינו אלפאסי לא קשיא כלל, כי יפה הוכיח, דהכי
 הלכתא דשמיה טלטול, מדלא קאמר כולי עלמא לא שמיה טלטול והכא בטלטול גמור
 פליגי, אלא קאמר כולי עלמא שמיה טלטול, והיינו טעמא דרבי יהודה בן לקיש מתוך
 שאדם בחול על מתו, אי לא שרית ליה טלטול דרבנן, אתי לידי כיבוי דאורייתא,
 משמע דרבי הלכתא.

קלו. הלכות שמתות; צח; מרדכי מועד קטן, תתקי.

1 מסכתא שמתות פרק רביעי הלכה ג. ראה לעיל סימן טא.

קלז. הלכות שמתות; צט; מרדכי מועד קטן, תקפו (עיצור).

1 שבת מג. ב. 2 כבודות מג. ב. 3 מג. א.

3* התקין הוא על פי הלכות שמתות כתיי אוקספורד.

4 תוספות שבת מג. ב ד"ה דכ"ע.

5 על הר"ף שבת פרק שלישי, סימן שמה. 6 שם.

שבעת ימים: וְכָל כָּלִי פְתוּחַ אֲשֶׁר מִסָּבַב שְׁבָעָה יָמִין וְיָכַף מִן אֵיזֶמֶת פְּתוּחַ עֲלָיו כִּסְּמָא הוּאֵי־וַיֵּי וְכָל מִקְּפָה עֲלָיו־וּ מִסָּבַב הוּאֵי: מ"ו וְכָל מִקְּפָה עֲלָיו־וּ מִסָּבַב הוּאֵי: מ"ו וְכָל מִקְּפָה עֲלָיו־וּ מִסָּבַב הוּאֵי: מ"ו

לקט בדר' רש"י

וכמו שמתאר שם, והאחד הוא מתנה שניתן דהיינו כל שכמת בכוונתו (טו) וכל כלי פתוח, ככלי חרס העורה לפילו טרם יתחיל, ויחלו על מה שהסויר עם ענין הכוונת מדבריו (ספרי - מל"ב כ"ב) שאין מקבל עוממה כלן (מ"ל): כהן ולא אחר שהוליא את המת, לפילו הוא מגובו אלא מחובר, לפיכך אם אין ענופת למידותיו, אלא עניו שפעמו מקבל עוממה מן המת שמתחו ואח"כ פתולה עליו ויפה בחבור עמל הוא, הא אם יש למד וממלא אדם ויליס בגובו ובממלא, אצל לא כהאל, שהאל פתול עליו עתה: פתיל: מחובר כלשון עברי*, וכן מביא את העוממה (דהיינו אם בפעם אחד ממחו מת ואלם שישו חסמהו - ע"ב).

מביא את העוממה מן המת (לחס) אצל איו מעמל, והבכרת הוא, שמה שאמר הכבוד אח"כ וכל אשר כהאל פשוט שמעו יצמד עם המת, שאח"כ היינו אשר כהאל היינו אשר כהן, ואח"כ על כדוך גם מה שאמר כל כהאל מיידו יצמד עם המת, שאח"כ אלא עמל לפילו אין שם מה למה אמר אח"כ שביד עם המת עמל, פשיעה, אצל אחר האמת ש"י המלמדים משמעו יצמד עם המת לחד (ומר שלא רק כשהוא עם בשעת יליאת נשמה הוא עמל אלא גם כהאל אח"כ עמל (ג"א): כהן הכלו כמלמדי זה, משום דקשה להם כל המלמדי הוא כהאל אמר כל אשר כהאל, ועמל עכבר דיעו מפרש שמעו שלי כהאל עמל מחובר מחובר וכוונתו שאלו יס כות עולה כמון אורו לוי חרס עומל הכלי ועמלול הוא הדיון אם הכלי חרס כהאל המת הוא פשוט עוממה בכוונתו ועמל הכלי, עוד קשה עמל פשוט מחובר שהרי אמר אשר אין עמל פתיל עליו שפירושו פשוט, אלא כבוד הזה עיקרו כל לדיוק שאינו מקבל עוממה מגבו (כמו שאלו כלים) שאלו הכלי שחוס יפה מכל לדיו לפילו אם הוא כהאל המת (וכן לפילו נגע עוממה נצל החילוק) איו עומל, והגם שלא נאמר כאן כל "מרכ" הכירו רז"ל בחולין שנגלו חרס מדבר, מדתלה העוממה בפניהם (וכהו מיישב עיניו פשוט המיוסר שאלמחו וכל כלי פשוט כהאלו אמר וכל כלי חרס) שרק לוי חרס מעניו שאלו לו עוממחו דרך פשוט, ויה לשון רש"י בחולין: לוי פשוט, מדקפיד לפימחה שמע מינה ככלי חרס קאי דלחיו לוי עוממלחו קודמת לפשוט ולחיו לוי הרגילה טורה את עוממחה להכניס ולחבר ולבא דרך פשוט או אומר זה לוי חרס דכנס לך בגוייה בדוכחא אמרתי (שמעו י"א ל"ג) אל מוכר עמל, ובש"ס כנס ו"ל: כיון שמענו כפרתו של לוי חרס איו עוממה מגבו אלא מאחורו לפיכך וכו' עכ"ל, ואינו יודע היכן מלא כ"פ שמענו, וכבר הביא הכה"מ ז"ל מ"ו זה בשם "מ דמחו ע"י"ג, אלא כמו שאמרנו שפירש שמענו נלמד עוממה מחובר מאחורו, ותכן ללמד שאינו עוממה מגבו ומחו: (כהן) עינת למד הוא שם בעל על כל דבר התחלית והמחבר יודע עם דבר אחר, כגון (לקמן כ"ח ג) וימרו ישראל לנגל פטור שהיו מחובתים ומדובקים רח"ל לפניו, או (נכח) כ"ד כ"ב).

אור החיים

זה כהאל מתקלפו. עוד שם בפסיקתא חה לגוים כל כהאל זה גידי שמתמר כל אשר וגו' הוא דין דבר אחר כל כהאל וגו' לעשות קרקעו של בית חדש, אלא שפסרי ראיתי ב' הדרכים דרך כמותו עד הכהוס עד כהן. הראה שהוכרחו לדשא הראשון חנה קמח ודך ב' רב אלא בר יאשרו. וי"ב כי לסדרה הראשונה היה לו לומר כהבוט כל וגמרו אומר חנה קמח עטעט שהולך כהבוט לומר אשר כהאל וכל כהאל אל הכהאל ויהיה הכהבוט כל אשר כהאל הגם שאמר כל כהאל שהוא כהאל זה מחפרט בדרך לא זו סוף זו סוף, אצל ממה שהקדים מתקלפו. משום שאין עושין מן הדיון, וקשה לי

אור בדר' רש"י

כ"ב מ"ו סוף הכמות מביא על החילוף שהוא לפי במקל, שאח"כ מייחד הוא בקושי. כ"ב מ"ו ק"ל הלא אין משמעות הכבוד דבר זה, אם לא ממה ייחוד, הלא כבר דרש ממה הנה מקלמו. כ"ב מ"ו רק כלי הלא לפי מקלמו. כ"ב מ"ו מן ממה שאלו לגלות על ריפא דקרא שהוא במקל, מן ממה על לחדש דין מדע, והגם שהפסיקתא מביא מלמד כל כהאל וגו', כוננו דרשו מפיסת דקרא וכל אשר וגו'. כ"ב מ"ו מ"ק לא דרש דמה הכי ר"י אלא לא דרש דמה חל. כ"ב מ"ב מ"ב מ"ב מ"ב מ"ב מ"ב

ר' קרב על אפי חקלא בקשף חרבא או במיתא או בנרמא דאנשא או בקברא או מִסָּבַב שְׁבָעָה יָמִין וְיָכַף מִן אֵיזֶמֶת פְּתוּחַ עֲלָיו מִסָּבַב הוּאֵי־וַיֵּי וְכָל מִקְּפָה עֲלָיו־וּ מִסָּבַב הוּאֵי: מ"ו וְכָל מִקְּפָה עֲלָיו־וּ מִסָּבַב הוּאֵי: מ"ו וְכָל מִקְּפָה עֲלָיו־וּ מִסָּבַב הוּאֵי: מ"ו

אין חרס אלא מחובר, לפיכך אם אין ענופת למידותיו, אלא עניו שפעמו מקבל עוממה מן המת שמתחו ואח"כ פתולה עליו ויפה בחבור עמל הוא, הא אם יש למד וממלא אדם ויליס בגובו ובממלא, אצל לא כהאל, שהאל פתול עליו עתה: פתיל: מחובר כלשון עברי*, וכן מביא את העוממה (דהיינו אם בפעם אחד ממחו מת ואלם שישו חסמהו - ע"ב).

אור החיים

זה כהאל מתקלפו. עוד שם בפסיקתא חה לגוים כל כהאל זה גידי שמתמר כל אשר וגו' הוא דין דבר אחר כל כהאל וגו' לעשות קרקעו של בית חדש, אלא שפסרי ראיתי ב' הדרכים דרך כמותו עד הכהוס עד כהן. הראה שהוכרחו לדשא הראשון חנה קמח ודך ב' רב אלא בר יאשרו. וי"ב כי לסדרה הראשונה היה לו לומר כהבוט כל וגמרו אומר חנה קמח עטעט שהולך כהבוט לומר אשר כהאל וכל כהאל אל הכהאל ויהיה הכהבוט כל אשר כהאל הגם שאמר כל כהאל שהוא כהאל זה מחפרט בדרך לא זו סוף זו סוף, אצל ממה שהקדים מתקלפו. משום שאין עושין מן הדיון, וקשה לי

אור בדר' רש"י

כ"ב מ"ו סוף הכמות מביא על החילוף שהוא לפי במקל, שאח"כ מייחד הוא בקושי. כ"ב מ"ו ק"ל הלא אין משמעות הכבוד דבר זה, אם לא ממה ייחוד, הלא כבר דרש ממה הנה מקלמו. כ"ב מ"ו רק כלי הלא לפי מקלמו. כ"ב מ"ו מן ממה שאלו לגלות על ריפא דקרא שהוא במקל, מן ממה על לחדש דין מדע, והגם שהפסיקתא מביא מלמד כל כהאל וגו', כוננו דרשו מפיסת דקרא וכל אשר וגו'. כ"ב מ"ו מ"ק לא דרש דמה הכי ר"י אלא לא דרש דמה חל. כ"ב מ"ב מ"ב מ"ב מ"ב מ"ב

מרת הרמב"ם
הרמב"ם לרמב"ם

האם מותר לסטודנטים כהנים ללמוד אנטומיה?

7 ← תשובה לשאלת הרב לארי קסמן מיישיבת רבנו יצחק אלחנן - ישיבה אוניברסיטה -
ניו יורק. ב אדר ב תשמ"א. 8.3.1981.

בתשובה לשאלתך האם יכולים סטודנטים כהנים ללמוד בבית-ספר לרפואה מכיון
שהם חייבים ללמוד אנטומיה ולהשתתף בנתחיה מתים.

לכאורה בבתי ספר לרפואה בחו"ל יותר קל למצוא פתרון לבעיה זו מכיון שרוב
הגופות ואולי כולן, המנותחות בבתי ספר לרפואה בחו"ל אינן של יהודים. ואפשר

לכאורה לבוא ולומר כדאי הוא ר"ש בן יוחאי שאמר במס' יבמות (סא, א): "קברי
עובדי כוכבים אינן מטמאין באהל" לסמוך עליו בשעת הדחק. ואע"פ שמבואר

בשו"ע י"ד (סימן שעב, ס"ב): "קברי עובדי כוכבים נכון ליהור הכהן מליך
עליהם", כתב על זה הרמ"א: "אע"פ שיש מקילין ונכון להחמיר". ולכאורה בשעת

דחק גדול מע"ז זה שבאים למנוע מהכהנים ללמוד חכמת הרפואה שהיא מקצוע
חשוב ביותר המפרנסת בכבוד את בעליה, בכגון זה אפשר לסמוך על הרמב"ם

וסייעתו הפוסקים כר"ש בן-יוחאי כמו שפסק בהל' טומאת מת (פ"א, הלכה יג).
אולם אין בשיטה זו של הרמב"ם אלא להתייר לסטודנטים כהנים להיות נוכחים

בזמן נתחי המתים, כדי ללמוד ע"י ראייה בלבד את חכמת האנטומיה. אבל אסור
להם לעסוק בעצמם בנתחי המתים ולא לנגוע בהם אפי" לר"ש בן-יוחאי. כמו

שאמרו במס' יבמות (שם): "רבינא אמר גוי דמעטינהו קרא מאטמיי באהל דחתיב
אדם כי ימות באהל' ממוע ומשא מי מעטינהו קרא? וכן פסק הרמב"ם בהל'

טומאת מת (פ"א, הל' יב): "אחד המת מיישראל, או מן העכ"ר מטמא במגע
ובמשא". וכן פסק בהל' אבל (פ"ג, הל' ג). ולכן גם פתרון זה של לימוד אנטומיה

בבתי-ספר לרפואה שבחו"ל אינו מותר לכהנים לדעת הרמב"ם.
אולם בעל ספר "היראים" לרבי אליעזר ממ"ז אינו פוסק כרבינא שכן הביא הבי"ט

בטור יו"ד (סימן שעב) בשם ספר "היראים" שחולק על הרמב"ם וכתב הזלפה כר"ש
בן-יוחאי, וכיון שאין מטמאין באהל, אף במגע ובמשא לא מטמאין. הביא ראייה

1 רבי אליעזר בר' שמואל ממ"ז שבצרפת. בעל תוספות ופוסק. תלמידו של רבינו
תום. 1120 - 1198.

מת"כ וכתב בסוף דבריו: "ישמעתי שאסורים כהנים במגע ומשא מתי עכ"ר". ואני
כתבתי הנ"ל, והמתמיר תבא עליו ברכה, והמיקל לא הפסיד וכתבו הגהות עליו.

אמנם כדברי המחבר רבינו משמע בפרק י"בא על יבמות' דגרסינן גוי דמעטינהו קרא
מאהל ממוע ומשא לא מעטינהו", עכ"ל. וכן הביא בהגהות מיימוניות בפ"ג מהל'

אבל אות ב בשם ה"יראים" דאפי" במגע ומשא לא מטמא. ויוצא שעל כל פנים לפי
ה"יראים" מותר לכהנים ללמוד בכ"ס לרפואה אנטומיה, כאשר הגופות המנותחות

הן של נכרים. מה שאין כן לדעת הרמב"ם וסייעתו. וגם הבי"ט מסיק שם "ולענין הלכה
נקטינן להחמיר", וכן הביא הש"ך שם בס"ק ד "במגע ומשא י"א דאפי" המקילים

אוסרים וכן נראה דעת הבי"ט. אלא שמלשוננו שהביאה בשם י"א נראה שמ"מ יש
מקום לקולא גם לדידיה לסמוך על שיטת ה"יראים" שמתיר לכהנים אפי" לנגוע במת

נכרי. וכדאי הוא בעל "היראים" לסמוך עליו בשעת דחק גדול, מע"ז זה שאם לא
נסמוך עליו יופקעו הכהנים ממקצוע חשוב זה של הרפואה.

מחלוקת בין הרמב"ם לראב"ד אם כהן טמא-מת מותר לו לחזור
להטמא למת.

אולם עדיין קיימת ועומדת הבעיה בכל חריפותה בכל הנוגע לכהנים בבתי ספר
לרפואה בארץ, שרוב הגופות המנותחות שם הן של יהודים שנדבו גופם למדע, ואו

האיסור על הכהנים אינו רק על מגע ומשא, אלא אסור לכהנים גם להכנס בבית
שהמת או אבריו מונחים שם מטעם טומאת אהל המת.

הנה מצינו מחלוקת גדולה בין הרמב"ם לראב"ד בענין כהן טמא מת אם מותר לו
לחזור לטמא למת. הרמב"ם בהל' אבל (פ"ג, הל' ג) פסק: "טמא מקודם ואחר כך

נכנס לאהל, אם התורו בו לוקה אף על מיוחד דסוגיא דשמעתא כרבה דטומאה וטומאה
א"א הרב אינו פוסק כן, והוא לא מיוחד דסוגיא דשמעתא כרבה דטומאה וטומאה

שלא בחיבורין נמי לא מחייב, וכל שכן בחיבורין וטומאת ביאה נמי לא מחייב, אלא
היכא דאתו בבת אחת", עכ"ל. נמצינו למדים מדברי הראב"ד שכל שהחזיק טמא מת,

שוכב אינו מחזור מן התורה על טומאת מת או אהל המת, משום שהוא כבר מחולל
ועומה, כדעת רבה במס' נידב (מב, ב), שאמר: "אבל טומאה וטומאה לא" כלומר אינו

מחייב על הטומאה השנייה. וכמו שדרשו שם בבבלי: "כחן שהיה לו מת מונח על
כתיפו, והושיטו לו מתו ומת אחר, ונגע בו, יכול יהא חייב, ת"ל זלא יחלל" - במי

שינוי מחולל, יצא זה שהוא מחולל ועומד". ולבסוף מחלק שם אביי בין טומאה

2 ממת.
3 על "לא יבוא" - ידעל כל נפשות מת לא יבוא" (ויקרא כא, יא).

מטמאים באהל, כמו שכתב בפ"ה מהל' טומאת מת הל' יג לענין בריהם הנוגעים במת שרינים ככלים.

מחלוקת בין הראשונים: האם חרב שהוא כחלל מטמא באהל והאם הנוגע בו טעון הזאה ג' ו-ז

אמנם הרמב"ן במס' כ"ב (דף כ) רוצה לחדש שאנ"פ שאמר "חרב הרי הוא כחלל", אינו מטמא באהל כי אם כמגע, ואין הנוגע בו צריך הוזהר עליו ושיביעי. אבל כל הראשונים הני"ל חולקים עליו, וגם הרמב"ם סוכם שצריך שלישי ושיביעי כני"ל. וכבר ראינו בזה בספר "יראים" (סימן שי"א). ובתשובת הרשב"א ח"א (סימן תעו) דן בנושא זה והביא את חילוקי השיטות שבין דעת הראב"ד, שהחרוב אינו מטמא באהל, לבין דעת רבותינו הצרפתים. הסוברים שהטמא באהל. והכ"י (בסימן שסט) הביא דבריו, וכן הרמב"א הני"ל, שכתב שנהגו להקל על הכהנים ליטמא לחרוב בחורב שנטמא במת. והגמ"א באורו ליו"ד (ס"י שסט, ס"ק ב) האריך בשיטות אלו, ומסיים דבריו נראה שדעתו כדעת הסוברים שאין הכהנים מוזהרים להטמא לחרוב שנוגע במת.

אי לזאת אפשר למצוא פתרון להחיר לכהנים ללמוד אנטומיה כבי"ט לרפואה, מבלי לעבור על איסורי טומאה למת. עליהם לעמוד על צוואר שרשרת או תכשיט של מתכת מאהל מת או שנוגע במת. שאז גם לפי הרמב"ן ושיטתו, אין עליו איסור טומאה אהל ולא טומאת מגע למת. משום שהוא נידון כאילו לא פירש מן המת, מאחר שההכשיט של מתכת הצמוד לגופו דינו כמת עצמו. משום שחרוב הרי הוא כחלל, וככלי מוכת הכל מודים שנועשה כמת עצמו. ולדעת הראשונים הני"ל מטמא הכלי ומתכת שהוא כחלל גם כאהל המת. ומחייב הנוגע בו הוזהר שלישי ושיביעי. ויצא מאחז שאין בניגועה במת בחדר נחזיו המתים ללמוד אנטומיה שום תוספת טומאה, מאחר שהיא מחובר לטומאת חרב שהוא כחלל, המטמא גם הוא כמת עצמו, ודינו כאבי אבות הטומאה. וכשלא פירש מן המת כוולי עלמא מודים שאינו חייב על טומאה שנייה, פירש שליטת הרמב"ם האוסר לכחללה"ג כשלא פירש מן המת הוראשון, כמו שנובאר לעיל משום שסוכם שטומאת חרויה היא אצל המקורבים. וחרב הראשונים הני"ל חולקים על הרמב"ם בזה, כמו שמפורש במס' שמחות, שגם לכחללה מותר לו להטמא למת אחר כל עוד שלא פירש ממתו, וכמו שכתבו הרמב"ן, הורא"ש וסיעתם. וזה שאין הנוזר והכהן מוזהרים על טומאת חרב כחלל, אך בזה כווי לאסור הנוזיעה במת. הני"ל וסיעתו, וכן היא שיטת הרמב"א בשו"ע כ"ג, אך בזה כווי להוסיף על דרגת מכירת שמבחינת דרגת הטומאה עצמה, אין בניגועה במת כווי להוסיף על דרגת הטומאה שעליו מכת "חרב הרי הוא כחלל", וזאת לפי שיטת החוס' והראשונים הסוברים שגם טומאת חרב כחלל מטמא באהל וטעון הוזהר שלישי ושיביעי. כמו

פתרון הלכתי ההולם את רוב הפוסקים

ברם, אחרי כל האמור אין בכחו להחזיר טומאת כהנים על סמך שיטת אלו של הראב"ד וסיעתו, ללא צידוק של היתר אחר, כדי לא לכשל איסור חורה של טומאת כהנים בזמן הזה לפי הראב"ד וסיעתו, ללא מנבלה. ויש לנו שיטה הלכתית מרווחת שתפתור לנו את הבעיה, והיא הולמת גם את שיטת הרמב"ן והרא"ש המתמירים עפ"י הברייתא שבמס' שמחות להטמא למת אחר שלא באותו היום, אם זה מדיאורייתא או מדרבנן ובה נכלל להחיר לכהנים ללמוד אנטומיה. וזה לאור שיטת רבינו חיים כהן בתוס' במס' נוזר (נד, ב) בד"ה "ח"ש", שכתב עפ"י החוטפוא במס' אהלות (פ"א), שהדין ש"חרוב הרי הוא כחלל", אינו אלא לענין חרומה וקדשים, אבל אין הנוזר מגלה עליה, ואין הכהן מוזהר אלא על המת בלבד. כמו ששינוי במס' שמחות (פ"ד): 'על טומאת שהנוזר מגלה עליה, כהן מוזהר עליה', ולכן אין כהן מוזהר על טומאת כלים הנוגעים במת, לפי הרמב"ם והר"י מסימפונט, שכל הכלים פרט לכלי הרוס נעשים אבי אבות הטומאה, או על טומאת חרב שהרי הוא כחלל לכוולי עלמא, כמבואר בתוס' בנזיר הני"ל וכפירוש הרי"ש ברש מס' אהלות. ולר"י שכתב שהכהן מוזהר על טומאת חרב כחלל, כבר שלח לו רבנו חיים כהן לר"ת "איהו בית אשר חבנו לו". דאם הכהן מוזהר על כלי מתכת שנטמא במת, אין לך בית שאין בו כלי מתכת שהיה באהל המת או שום מסמך. והרמב"א ביו"ד (סימן שסט) הביא את שתי השיטות, של ר"ת וסיעתו האוסרים על כהנים ליטמא לחרוב שנטמא במת, ושיטת המקילים. וכתב "וכן נהגו להקל ואין נודחים מזה". וכן סוכם הרמב"ם שאין הכהן מוזהר על כלים הנוגעים במת "אנ"פ שמיטמא בהן טומאת שבעה", כמו שכתב בהל' אבל (פ"ג, ה"ב).

זהו ככל הנוגע לאיסור טומאת כהנים, אבל דינו של הכלי או המתכת הנוגע במת כמת עצמו, שהוא אבי אבות הטומאה, וכל הנוגע בכלי או במתכת טמא ז' ימים כנוגע במת עצמו, כמו שכתב הרמב"ם בהל' טומאת מת (פ"ה, ה"ג): 'כלים שנטמאו במת, בין כמגע בין באהל, הרי הן לנוגע בהן כנוגע במת עצמו. מה המת מטמא הנוגע בו בין אדם בין כלים טומאת שבעה, אף כלים שנטמאו במת, הם והכלים או האדם שיגע בהן טמאים טומאת שבעה, שונאמר 'בחלל חרב או במת' (במדבר יט, טז). מפי השמועה למוד שהחרוב כמת". וכן כתב רש"י במס' פסחים (יד, ב) בד"ה 'בחלל חרב' בנוגע לכלי מתכת: "דקיש חרב לחלל. מתכת שנוגע במת הרי הוא אבי אבות הטומאה כמת עצמו". וכי' הנוגע בכלי שנוגע במת צריך הוזהר שלישי ושיביעי, כמו שכתב בתוס' בנזיר (נד, ב) הני"ל, "וכן מטמאין הכלים באהל". וכן כתב הרמב"ם בפ"י מהל' נזירות הל' ת, פירש לזויר שנוגע בכלים הנוגעים במת שלדעת הרמב"ם אינו מזה בשלישי ושיביעי. וכנוסף לזה סוכם הרמב"ם שאין הכלים שנוגעו במת

שנתבאר לעיל ולפי המבואר במס' שמחת הני"ל בסמ"ג (עשין רלא) הני"ל ובתוס' במס' נזיר, שאין חיובים על טומאה שניה, אלא כאשר יש בה תוספת טומאה יחידה על הראשונה, שאז השניה חלה על הראשונה. אבל כל שאין בשניה כדי להוסיף טומאה יתרה על הראשונה, אין השניה חלה. גם אם מישוה יאמר כזה שאין הוא נחשב מחולל ועומד, כגון בנידון דין שהכחן נוגע במתכת שהוא חלל, מאחר שהטומאה הראשונה ע"י חרב שהוא כחלל אינה אסורה על הכהנים, ולא נחלל על ידיה, מכל מקום אין הטומאה השניה מוסיפה בדרגת הטומאה עצמה על הטומאה הראשונה של החרב כחלל. הטומאה השניה אינה חלה ואינה אסורה על כהן ונזיר, כמו שנראה מפירושם של התוס' ושל הראב"ד והסמ"ג, שרק כשיש בטומאה השניה כדי להוסיף טומאה על טומאתו אסור לכהן. אבל בנידון דין אין עליו שום תוספת טומאה, ולכן אין הטומאה שניה חלה עליו, משום דשבע לה טומאה כמו שאמרו במנחות כנ"ל.

שיטת הצ"ח¹⁴: טומאת גולל ודופק אינה מפקיעה איסור טומאת כהנים ע"י נגיעה במת

אמנם מהצ"ח במס' ברכות (ט, ב) משמע לכאורה שטומאה ראשונה המטמאה באהל כמת, אלא שהכחן אינו מוזהר עליה, כגון גולל ודופק¹⁵, אינה מפקיעה איסור טומאת כהנים ע"י נגיעה במת, או ע"י טומאה רצוצה¹⁶ וכיצ"ב שהכחן והנזיר מוזהרים עליהם. שכן הקשה שם הצ"ח, על דברי ר' אליעזר בר צדוק הכהן שאמר: "מדלגין היינו ע"ג ארונת של מתים לקראת מלכי ישראל" וכו'. ופירשו שם בגמ' הטעם משום "דרוב ארונת יש בהן חלל טפה, וגזור על (ארונות) שיש בהן (חלל) משום (הארונות) שאין בהן (חלל) ומשום כבוד מלכים לא גזור בהן רבנן", ולכן תלמידי החכמים דלגו על הארונות. והקשה הצ"ח: "למה הוצרך להקדים הטעם משום שרוב ארונות יש בהם פוחת טפה, אפי' מחצה על מחצה מותר כיון שהיה זה

¹⁴ צ"ח = צינן לנפש היה. ספרו של ר' יחזקאל לנדא סג"ל, 1713-1793, הוא "הנודע ביהודה". הידושים על מסכתות ברכות, פסחים וביצה.

¹⁵ גולל - אבן עגולה לכסוי פתח הקבר (כך המערה). דופק - אבן בתחתית הגולל למנוע את תזוזתה. ויש עוד פירושים למושגים אלו. ראה רש"י ור"ת בכתובות ד, ע"ב.

¹⁶ טומאה רצוצה - שאין דבר החוצץ בין המת לבין הכסוי שמעליו והטומאה בוקעת ועולה עד לרקיע.

¹⁷ למחר לקבל פניהן משום כבודם.

בהליכה לקראת מלכים ומטמא רבים היו שם, והרי היא ספק טומאה ברה"י שטוהר". ותיקן הצ"ח לפי שיטת התוס' שכיסוי הארון הוא גולל, שאין הנזיר והכהן מוזהרים עליו, כמבואר במשנה נזיר (נד, א), ואם כן לענין טומאה וטהרה אין כאן שום נפקותא, דבראי נטמא ר' צדוק הכהן בזה הגולל, והספק הוא רק לענין טומאת כהן, אם הכהן מוזהר עליו או לא, ואין זה נקרא ספק טומאה ברשות הרכים אלא הוא ככל שאר ספיקות באיסורין, שספק תורה לחומרא אפי' ברשות הרבים.

ברם לפי דברינו, כל שנטמא הכהן טומאת שביעי בחרב שהוא כחלל שדינו כמת וטעון הזאה שלישי ושביעי, גם אם היא טומאה שאין הנזיר מגלח עליה, אין על הכהן איסור להטמא למת אחר, משום שהוא טמא ועומד ואין טומאה חלה על טומאה הוזהר מחולל ועומד. כל שלא פירש מטומאה הראשונה, טומאה שניה לא חלה עליו, משום שאינו מוסיף על הטומאה הראשונה. וממילא הוא הדין כשנטמא מקודם כגולל ודופק, שג"כ אין הנזיר והכהן מוזהרים עליהם, למה חששו שם מפני איסור טומאה רצוצה הלא הוא מחולל ועומד ע"י טומאת הגולל והדופק שג"כ מטמא באהל. ואפשר לחלק בין טומאת גולל ודופק לבין טומאת חרב הרי הוא כחלל, שאין טומאה שניה חלה עליו. משום שגולל ודופק טומאתם מדברי סופרים כמו שכתב הומב"ם בפ"ב מהל' טומאת מת הל' טו, לכן קלושה טומאתם מטומאת אהל המת, ויש בה תוספת טומאה מדאורייתא, לכן אין זה מחולל ועומד ע"י טומאת גולל ודופק. מה שאין כן טומאת חרב כחלל שהיא מן התורה, לכן אין הטומאה השניה חלה עליו, כל שלא פירש מן החרב כחלל.

פתרון זה הולם גם את שיטת הרמב"ן והרא"ש וסיעתם, וגם לפי שיטת הסמ"ג בכונת ר"ת, כמו שכתבו בתוס' בניד, שבעינן תוספת טומאה על טומאה ראשונה, גם אם לא נחלל הכהן ע"י איסור טומאה. כי בין כך אין הטומאה מחללת את הכהן, ואין זה אלא ביטוי הלכתי לשבע ליה טומאה אצל איסור כהן ונזיר. כמו לענין טומאת סדין ומנחות כמו שאמרו במס' מנחות (כד, א) וכמו שפירש שם רש"י בד"ה "הוא": "שבע ליה טומאה ראשונה ולא יקבל עוד טומאה אחרת". ואע"פ שאין ראיה לדברינו משם, יש זכר לפירושינו שיש לחלק בין מחולל ועומד לאי תוספת טומאה. אלא שלפי שיטת הרמב"ן, במס' ב"ב הג"ל שבחרב כחלל אין דין הזאה שלישי ושביעי וגם יתכן שאינו מטמא באהל, כפי שיטת הרמב"ם הג"ל, נופל הפתרון המוצע, מכיון שהטומאה השניה כשנוגע במת מוסיפה על טומאת חרב כחלל, בכך שטען הזאה שלישי ושביעי ויש כאן תוספת ימי טומאה. משאי"כ לפי התוס' וסיעתם הג"ל, הסוברים שאין בטומאה השניה כמת עצמו שום תוספת טומאה על טומאת חרב כחלל.

יציאת לחתת הויזין והאכסדראות". והוסיף הרמ"א: "הטעם הוא הוואל וסוף הטומאה לצאת דרך שם רואין כאלו יצאה". וכמעט בכל בני חולים בארץ (פרט לבני חולים בהם המחלקות השונות מצויות בכיתנים נפרדים) הכניינים בתים גדולים, אסור לכהנים להכנס מחשש איסור טומאת מת, הנגרמת ע"י אהל הטומאה, הנמשך מהחודרים במחלקות השונות או מהמבוכן הפתלוגי, משום שסוף הטומאה לצאת דרך שם. ועל אף המאמצים שיעשו עד כה לא הצלחנו למצוא פתרון הולם, כדי שיוכלו הכהנים להכנס תמול, וללא חשש, לבני החולים הנמצאים במבנים גדולים והמחלקות והמכוניס הפתלוגיים נמצאים במבנים משותפים.

קושי גדול יותר מתעורר גם באשפות בית החולים. ואם כל הפרודוריים נחשבים כאשר החולים נמצאים זמן רב במטבח בית החולים. ואם כל הפרודוריים נחשבים כאהל הטומאה, הרי כשחלה מת באחת המחלקות, הטומאה מתפשטת מיד לכל החודרים של המחלקות ואולי לכל מכה בית החולים כשהחלטה שלהן נפתחת. אולם לאור האמור, אפשר לכהנים להשתמש בפתרון הנ"ל לצורך ביקור ואשפת בבית חולים בארץ, כי אפשר לעגור שרשרת שהיתה פעם באהל הטומאה או להחזיק מפתח כזה בכיס, או אולי וכיוצא שנטמא אי פעם במת או בבית ובאהל של מת, כי אז יוצא שהכוון כבר טמא טומאת שבעה כשהוא עדיין מחובר לחרב כחלל שהוא אבי אבות הטומאה, והנוגע בו טמא שבעה, וטען הואה שליש ושיביעי ואע"פ כן אין הכוון מודור על נגיעה זו. וכיון שהוא נוגע ונוגה הואה כמחוברין לחרב כחלל, אין אהל הטומאה של בית החולים מוסיף טומאה על טומאתו, כי עיקר האיסור להטמא או אהל כשפירש לו המת הרגשות, הוא כשהטומאה השניה מרבה עליו ימי טומאה או מוסיפה לו טומאה חמורה. כמו שכתבו הראשונים וגם בעל ה"זרע אברהם" הנ"ל שכתב: "לדברי בה"צ אף אם פירש וחזר בשביל מת אחר, פוטר אותו משום שלא הוסיף ימי טומאה".

לכן מצאנו תקנה לכהנים הצריכים להכנס לבתי חולים שקיים בהם חשש לאהל הטומאה, שיקחו אתם כלי מתכת כל שהוא, שנטמא במת או שהיה באהל המת, ואז אין עליהם איסור להכנס לאהל המת. אין צריך לומר לדעת הבה"ג, הראב"ד, חסמ"ג, ר"ת וה"ש"לטי גבורים" הנ"ל שבין כך מתירין לכהנים בזמן הזה להטמא לצורך מצוה. אלא אפי' לשיטת הרמב"ן והרא"ש ושיטתם, מושל פתרון זה להחזיר לכהנים להכנס לבתי חולים, ביחוד כאשר החשש הוא לאיסור טומאה מדוברת לפי שיטות רבים מהראשונים שסוף טומאה לצאת, אינה טומאה דאורייתא כי אם מדוברת, כמו שכתב רש"י במס' ביצה (י, א) הנ"ל. ואין שם טומאה דאורייתא בזמן כניסתו לבית חולים כי אם ספק שמא יש שם או אין שם מת או אברים של מת. וגם באשפותם של כהנים חולים בבתי חולים, שבוודאי יהא שם מתים כמשך שהיית הבה

הפתרון ההלכתי לאפשר לכהנים ללמוד רפואה פותר גם את בעיית שהייתם בבתי חולים

אי לאת, מצד אחד יכולים לסמוך על המשלוש הגורל של שיטת הראב"ד, רבנו חם והסמ"ג, המתירים להתחילה ללא כל צירוף היות אחר לכהנים בזמן הזה לטמא למתים לצורך מצוה, משום שהם כבר טמאי מת, ומאידך לצרף את ההצטרף הנ"ל של ענינת הכשיט של מתכת שנטמא במת, כדי שיהי' נדון כאלו לא פירש מן המת, ואז מותר הוא בנגיעה במת גם לשיטת הרמב"ן והרא"ש ושיטתם. ראויים הם עמדות עולם אלו לסמוך עליהם בשעת דחק גדול מעין זה שכוונת דידן, שהיא שאלת רבים להחזיר טומאת כהנים בלמוד הכמת הרפואה בזמן הזה שהם כהני חזקה. כמו שכתב הרמב"ם בהל' איסורי ביאה (פ"ב, ה"א): "כל כהנים בזמן הזה בחזקה הם כהנים, ואין אוכלין אלא בקדשי הגבול". ונמצא החיזק מבוטל על שיטת הראב"ד, רבנו חם והסמ"ג מצד אחד, ועל החקנה שלנו שיהיזיק צמוד לעופו כלי מתכת שנטמא באהל המת, שלפי שיטת הרמב"ן, הרא"ש וכן לרבנו חם, דינו כלא פירש מן המת, ואין עליה איסור טומאה שניה. וכל זה בצירוף שיטת הרמב"ם שהכהנים בזמן הזה הם כהני חזקה, וכל כהאי גוונא אפשר לסמוך בשעת הדחק על כל השיטות הנ"ל להחזיר לסטודנטים כהנים ללמוד בבית-ספר לרפואה אנטומיה.

ברוך זו אפשר לפתור בעיה חמורה אחרת, של איסור כניסת כהנים לבתי חולים רבים בארץ, מאחר שבבתי חולים נמצאים כמעט תמיד מתים, השוהים במחלקות לפחות שעותים לאחר המות. וכמכונים הפתלוגיים של רוב בתי החולים נמצאים כל הזמן גופות וחלקי גופות זאבים ללימוד ולחקור. ואם המכוניס נמצאים באותו מכה של בית החולים אסור לכהנים להכנס לבית החולים, כאשר אין דלתות כפולות למחלקות. וגם אם הדלתות סגורות, כל שהמתים יצאו דרך הדלתות האלה נחשבים כל הפרודוריים והקומות התחתונות של בית החולים כאהל הטומאה מאחר שסוף הטומאה לצאת דרך שם, כמו ששינוי במס' אהלית (פ"ז, מ"ג): "המת בבית, ולי פתחים הרבה, כולן טמאים" וכו'. ופירש רש"י במס' ביצה (י, א) ד"ה 'כלם טמאים': "...שגורו חכמים טומאה על מקום שהוא דרך יציאת הטומאה, שסופו לצאת דרך שם" וכו'. ושם (ל"א, א) כד"ה 'בדאורייתא', כתב על טומאת מת: "ידרך יציאתה היא הלכה למשה מסיני".

ושינוי בתוספת אהלית (פ"ח): "כהנים הפתחים לאכסדרה והמת באחד מהן, אם היה דרכו של מת לצאת כחצר, בית שער והכתים טהורים, אם לאו בית שער טמא ודובתים טהורים". וכן מפורש בשו"ע יו"ד (סימן שצ"א, ס"ד): "חצר המוקפת זדין ואכסדראות וטומאה באחד הכתים, אם כל פתחי הכתים והחלונות נעולין טומאה

בבית חולים, כל שעוברים עליהם שרשרת שנטמא במת או כל כלי מחבת שנטמא באהל מת, אפשר לסמוך על הטעמים הקודמים המיוסדים על עמודי ההוראה הראשונים והאחרונים.
אולם עלינו להדגיש ולהזהיר בצורה ברורה שפתרון זה הוא לשעת הדחק בלבד, ואשר אין שום מוצא אחר. אבל יראי ה' המדקדקים במצוות ונזהרים בקלה כבחתורה, אל להם להשתמש בפתרון הנ"ל כל עוד יכולים הם להמנע מהדקדק לו.
והי יאיר עינינו במאור תורתו. ויחזק עלינו מים טהורים להטהר בהם, במהרה בימינו אמן.

שאלת סטודנט כהן: האם מותר ללמוד רפואה באוניברסיטה בחו"ל, שיצטרך להשתתף בלמוד המחייב בנחת גויות

תשובה: מכיון שאחת עומד ללמוד רפואה באוניברסיטה בחו"ל, בה הגויות שלומדים עליהן אינם של יהודים, הבעיה קלה יותר, מפני שאפשר לסמוך על השיטה הפוסקת כר' שמעון בר יוחאי, האומרת: "קברי עובדי כוכבים אינם מטמאין באהל", כמבואר במס' יבמות (סא, א).
כן פסק הרמב"ם בהלכות טומאת מת (פ"א, הלכה יג): "ואין העכו"ם מטמא באהל ודבר זה קבלה הוא". וכן פסק הרמב"ם בהלכות אבל (פ"ג, הלכה ג). ואע"פ שהשלחן ערוך אינו פוסק כן, כמו שכתוב ביוזרה דעה (סימן שעב, סעיף ב): "קברי עכו"ם נכון ליהור הכהן מליך עליהם", הרי הרמ"א כותב שם שיש מקילין משום שפוסקים כר' שמעון. אלא שדרמ"א בעצמו מסיים שם: "ונכון להתמיר". מכל מקום, מכיון שמקצוע הרפואה כרוך עם מצות פקוח נפש, כדאי הוא ר' שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק, כמו שמצינו כמה פעמים בש"ס (ראה ברכות ט, א, והמצויין שם). אולם גם לדעת ר' שמעון בר יוחאי קיים מחסום גדול לכהן ללמוד רפואה הכרוכה עם למוד אנטומיה, משום שבמסכת יבמות הנ"ל אמר רבינא לדעת ר' שמעון: "גדי המעטינו קרא מאטמויי באהל, דכתיב 'אדם כי ימות באהל' מגעז ומשא מי מעטינו קרא? כלומר, שאין ר"ש מיקל אלא בטומאת אהל של נכרים, אבל גם לר"ש הם מטמאים במגע ובמשא. ואם כי הש"ך ביוזרה דעה הנ"ל (ס"ק ד) כתב: "אבל במגע ומשא יש אומרים דאפילו המקילים אוסרים", וכן נראה דעת הבית-יוסף, ע"ש. לכאורה דברי הש"ך תמוהים שכתבם בשם יש אומרים, בו בזמן שגמרא ערוכה היא במסכת יבמות הנ"ל שרבינא אומר שגם לר"ש מטמאים מתי הגויים במגע ובמשא, וכן פסק הרמב"ם במפורש כנ"ל.

אולם יש לש"ך על מי לסמוך כמה שכתבם בשם יש אומרים, משום שרבי אליעזר ממך כותב ב"ספר יראים" שלדעת ר' שמעון כן יוחאי מותר לכהן אפילו ליגע במת עכו"ם, כמו שהביא בשמו בהגהות ברכי יוסף בגליין יורה דעה סימן שעב ס"ב בד"ה "קברי עובדי כוכבים". ולכן כל שאזנה עומד ללמוד רפואה בחו"ל, שרוב מתייה

¹ ענין שמיעטה התורה את הנכרים מלטמא באהל, שנאמר 'אדם כי ימות באהל', אולם מטומאת מגע ומשא האם מיעטתם התורה?"

סימן קנה

כהנים אם מותרים ללמוד רפואה

בעה"י

י"ט תמוז תשל"ד

מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם מוהר"ר שמעון שוואב שליט"א.

7 הנה באשר שהדבר הוא פשוט וברור כל כך שאסור לכהן ליטמא למת ומפורסם זה בכל העולם, אשר על כן פשוט וברור שאפילו אם יבואו גדולי עולם ויאמרו להקל אין שומעין להם דהא מצינו ביבמות שאף להחמיר לא נשמע אף לגדולי גדולים ביבמות דף ק"ב ע"א אמר רבה א"ר כהנא אמר רב אם יבוא אליהו ויאמר אין חולצין בסנדל אין שומעין שכבר נהגו העם בסנדל, ופשוט שאין הכוונה שיאמר ע"פ נבואה דאף הכרעה קטנה א"א ע"פ נבואה דלא בשמים היא ואלה המצוות שאין נביא דשאי לחדש בדברי תורה אף לא להכרעת מחלוקת א"א זה בנבואה כדאיתא במגילה דף ג' ע"א ולר' יהושע לא הועיל אף הבת קול דהלכה כב"ה כדאיתא ביבמות דף י"ד ע"א, והנביא שאומר דבר בנבואה איזה הכרעה בד"ת מפורש ברמב"ם שהוא נביא השקר, וא"כ בהכרח שהפירוש הוא אם יבוא אליהו ויאמר לנו ע"פ חכמתו וגדולתו בתורה איך שהדין הוא שאין חולצין בסנדל אין שומעין לו מטעם שכבר נהגו בסנדל, ומה שאמר אם יבא אליהו ולא אם יבא חכם אחר שאין חולקין עליו כגון. עזרא נראה משום דאליהו הוא יבא להגלות במהרה ולברר המתלוקת ולפשוט הבעיות כדאיתא בסוף עדיות שגם אז אם יאמר אין חולצין בסנדל אין שומעין לו, וכ"ש שלא שייך לסמוך על איזה אדם שמורה להקל בטומאת כהנים מחמת שהם כבר טמאי מת דאין יכולין לישטר, שלכן אין צורך אף לבדוק מי הוא מחבר הקונטרס הלז שאף אם היה ת"ח אינו כלום אבל זה גופא מעיד שלא שייך זה המחבר לא לתורה ולא לחכמה אלא גם לבו שאף בהוראה הא ידוע מה שאמרו עליו חז"ל באבות והכא גם לבו לומר דברים שרוצה נגד כללי ההוראה, שלכן היה ברור אצלי שאלו הכהנים שהולכין ללמוד חכמת הרפואה ומטמאין עצמן למתים אם היו רוצין לידע הדין האמת היו יודעין למי לשאול כי ב"ה ישגם מורי הוראה הדאיון להורות כהלכה אלא אין חוששין להאיסור כלל ולהטענת את עצמן שלא יתעוררו בתשובה כלל מצאו איזה קונטרס שעליו סומכין ולא היה בשביל זה למהר להשיב כן טרדותי רבו מכח אנוש כמוני, אבל באשר כבוד ידידי חזק עלי ואולי יש בבני קהלתו עוד כהנים שאחרי שכבר אחזים פרצו קדושת הכהונה נעשה גם להם היתר, תיכף ביום בואי במעון הקיץ אני כותב לחזק ידי כתרי"ה ולהודיע שאסור לכהנים

משום דסברי שהוא רק ענין רשות, אף שא"כ נצטרך לפרש הא דרשב"ג אומר אין עושין נפשות לצדיקים שהוא דבר איסור שזה לכאורה א"א לומר דהא יסתור לזה מהרבה דורות ממאות שנים קודם שעשו נפשות להצדיקים המפורסמים וצ"ע לדידהו איך הוא ענין מצבה לדידהו, ובפי' המשנה כתב הרמב"ם שהוא הציון דכתוב ובנה אצלו ציון וזה תמוה לכאורה דציון הוא בשביל כהנים שלא יטמאו כמפורש במו"ק דף ה' ע"א והוא ציון בסיד וכן בנדה דף נ"ז ע"א מפורש שהוא להרחיק כהנים מליטמא וצ"ע. אבל עכ"פ כל ישראל סוברין זה לחיוב דהוא ג"כ מצרכי המת כהרמב"ם, ומה שאין גובין בתחלה לעשות נפש למת עני משום דאינו חיוב להטילו על הצבור דלא הטילו אלא עיקרי עניני כבוד שבל"ז הוא כבזיון אבל בשביל כבוד בעלמא לא הטילו על הצבור אלא על בניו ועל המחוייבין בקבורתו.

עכ"פ חזינן שעלמא נהגו בזה כהרמב"ם שהוא חיוב, וגם לר"ת הוא גולל ודופק הנאמר בקרא וא"כ הרי עשו כן מעולם, ולכן הוא ודאי חיוב לעשות מצבה על כל המתים, וגם על הצדיקים זה דורות הרבה שעושין מצבות, ואולי הוא משום דלכמה דינים שאיכא לת"ת לא נהגו בזמננו כהא דאין מחייבין להמביישו ליטרא דדהבא כדאיתא ברמ"א יו"ד סימן רמ"ג סוף סעי' ב' ובסעי' ז' ולא לענין שאין יכול לגדות לכבוד עצמו ולא לעשות דינא לבפשיה, ואף שהביא הרמ"א שלענין זה יש חולקין משמע מהגר"א ס"ק י"ט שדעתו דאין בזה"ז דין ת"ח לזה, שלכן אולי גם לדין בנין נפש על הקבר הוא מהדינים שליכא בזה"ז דין ת"ח, ואולי מטעמי אחרוני שא"כ איכא חיוב להעמיד מצבות, ואף שאין רוח חכמים נוחה להוציא הוצאה גדולה ביותר על מצבות דגם על כל עניני המת אין להוציא ביותר מתקנת ר"ג בכתובות סוף דף ה' ע"ב, אבל מצבה בינונית יש חיוב לעשות. ואלו שרוצין לבטל הוא שלא כדינא וצריך למחות בכל מה שאפשר. ואלו שכבר עשו מצבות אף גדולות ביותר כבר זכו בזה ממש גם בדיני ממון.

ולענין המצבות שנתפנו מאיזה סבה אסורין בהנאה כשיטה ראשונה שכתב הרמ"א ריש סימן שס"ד שכן פסקו כל האחרונים וצריכין לגונזם בקרקע כדין כל איסורי הנאה.

הגני ידיד כל אחד ואחד העוסקים בזה לשם שמים לקיים מצותיו בכבוד מתים ומברך באהבה,

משה פיינשטיין

פרימילא נ יתוצר ו פון ק"פ ג

פיתום בתלמידיים בתמיסרפא

אצל קרובים, ולכתחילה אסור לו לכתן ליטמא למת אחר גם כשלא פירש מקורבו, אבל מ"ע טומאת, חרב הרי הוא כחלל" אפילו לרמב"ם מותר לכתן ליטמא עצמו בה אף לכתחילה, וא"כ כשמיטמא למת בעוד שנוגע בכלי מתכת הרי אינו מסיפק טומאה על טומאתו והרי כמו שמיטמא למת אחר בשעה שמיטמא לקרובו להתי דס"ל שטומאה הותרה היא אצל קרובים.

אמנם יש להוסיף שהו דמבואר דבעוד שנוגע במת אינו חייב אם נגע במת אחר, ולדעת הראב"ד אף כשפירש מן המת אינו חייב מאחר שאינו מסיפק טומאה על טומאתו, וזה רק מפני שטומאה הראשונה היא מהטומאה שהכתן מותר עליה, וכבר נחלק על ע"י הטומאה הראשונה. אמנם אם טומאה הראשונה אינה מהטומאה שהכתן מותר עליהן כבה"ג חייב על טומאה השנייה אף אם אינו מסיפק כלום בעצם הטומאה, נמצא דמה שהכתן נטמא ב, חרב הרי הוא כחלל" אינו מסלק איסור טמאת מת, אף אם עדיין נוגע הוא בחרב, מאחר שאינו מותר על טומאת חרב ולא נחלקל בה. וכן יש לדייק מדברי חשו חת"ס יו"ד סי' שהקשה על הראב"ד שכתב שכתובים בה"ז על ידי מדרב"ט חשו חת"ס סי' שהקשה על ל להחליט כן, שהרי הכתן אינו נטמא בטומאת מת. והמה עליו החת"ס, מנין שהכתן מיטמא להם, ומהו הוכיח החת"ס שטומאה על ידי זיוים וגוונטירות ועל ידי המשכה דרך חלונות חתרים היא טומאה דאורייתא ולא רק טומאה דרבנן ומטומאה שנמשכה דרך חלונות חתרים לא ימצא אחד מאליף כהנים שהיה טהור. והנה ברך זה כבר נחלקו הפוסקים, ודעת הש"ך היא, שהמשכת טומאה לאו דאורייתא, וכן דעת הפ"י בכרכות דף י"ט: ובטובת דף י"ז והג"ר שלמה קלוגר, שה"ת טוב טעם ודעת ח"ג סי' רכ"ד, וע"ע חשו שבת יעקב ח"א סי' פ"ה. אמנם המגן אברהם, אורח חיים סימן שמי"ג ס"ק ב וסי' שמי"א ס"ק י"ד ס"ל שהיא דאורייתא.

ד והנה לכאורה היה מקום לחרץ קוליה החת"ס בפשטות באופן להניח כלום לענין המשכת טומאה, והיינו שבה"ז כל הכהנים טמאים טעם, חרב הרי הוא כחלל, שהרי צדק רבינו חיים כתן במציאות הדבר ד, איזה בית אשר חבנו ל, שאין בו משום, חרב הרי הוא כחלל, וא"כ מאחר שנטמא בכלי מתכת שנטמא באוהל המת הרי כאילו נגע במת עצמו, וכל שנוגע במת לדעת הראב"ד אף כשפירש ממנו שוב אינו מותר על הטומאה כל זמן שלא נטהר מטומאתו ולכן שפיר נקט הראב"ד שכל הכהנים בה"ז טמאים הם, ולדעתו שוב אינו מותרים על טומאת מת. אלא ע"כ מוכח דפשיטא ליה בדיעת הראב"ד דאין הכתן מותר על טומאת מת רק אם כבר נטמא בטומאה שהכתן מותר עליה, אבל אי נטמא בטומאה שאין הכתן מותר עליה, חייב על טומאה שנייה, אף שאינו מסיפק כלל על טומאה הראשונה. וע"י בדברי הרב דוב רעוועל ב, גיד"ל חוה"ה שנה שמענית, קונטרס ד, שכתב על דברי החת"ס, שתירוצו אינו מסיפק וכתב לחרץ שלדעת הראב"ד אין איסור טומאת כהנים נוהג בה"ז, מפני שהכהנים כולם טמאי מתים הם. היינו מפני דס"ל דניר מגלה על טומאת חרב, וכיין דניר מגלה עלה כתן מותר עליה, הרי דאצלו ג"כ היה כדבר פשוט דהא דאין איסור חוספת טומאה לדעת הראב"ד, היינו

תקן

בתורת פנות החלפה

וכה התנוע על מה שאינו מלווה יומה והוה הסימן שמסר לו יוסף ליעקב בשילוח. והצולת שבאמת קיים יעקב חייבו הנלמד מפשט עגלה ערופה, כמו שלמדו יעקב ליוסף, ובאמת לא אידי שום תקלה על ידו. ועוד נראה שיש מקום לפיש שיוסף ג"כ כבר ידע עצם חיוב לווה קודם שילמדו יעקב פרישה עגלה ערופה, אלא חשב שכבר קיים יעקב מוצתו והוה הלשון, חוור כך" שמכאן וחלואה אין עוד חיוב והיינו שיוסף ידע רק חיוב לווה שהוא חובת יחיד מדין צדקה וכיין שהיה יעקב רבו מובהק, היה חייב בלויה רק עד עצבוהה של עיר, וכשהגיע לשיעור זה, אמר לו, חוור כך", ואז למדו יעקב פשט עגלה ערופה שיש בו וידוי ב"ד, דיינו לא שפכו את הדם הזה" שממנו נלמד דיין נוסף במצות לווה, והוה גופא מה שלמדו יעקב. שנכון הדבר שמעז חובתו בתור יחיד אינו חייב ללוות יחיד מעד עיבורה של עיר, מאחר שהוא רבו אבל הציבור מחוייבים למנות שלוחים שילוח עד שיעור מיל; ולכן אמר לו יעקב, שמאחר שהוא עומד במקום ב"ד, ולא היו לו שלוחים שישלחם ללוותו מפילא מחויב הוא בעצמו ללוותו עד שיעור מיל.

ג.

יש מי שכתב צעה אחרת לכהנים שיוכלו ללמוד תנכת האנטומיה בבתי-ספר לרפואה והצעה מיוסדת על מה דקיימ"ל חרב הרי הוא כחלל, ע"י רמב"ם פ"ה מהל טומאת מת הל' ג, כלים שנטמאו במת בין כמגע בין באוהל, הרי הן לנוגע בהן כנוגע במת עצמו; מה המת טמא הנוגע בו בין אדם בין כלים טומאת שבעה, אף כלים שנטמאו במת הם, הכלים, או האדם שיגע בהן טמאים טומאת שבעה, ע"כ. והיינו שליל שנוגע במת הרי הוא אבי אבות הטומאה כמו המת עצמו, והנוגע בו טמא טומאת ז, והנוגע בכלי שנוגע במת צריך הזאת שליש ושיביעי, כמשי"כ בפ"י מהל נזירות הל' ח, אלא שלדעת הרמב"ם שם פ"ה מהל טומאת הל' י"ג כלים שנטמאו במת אינם מטמאים באוהל. אמנם במה שנוגע לטומאת כהנים כהנו החוסי, נייר דף נו"ד ד"ה ח"ש שהד"ך, חרב הרי הוא כחלל" אינו אלא לענין חורמה וקדישים אבל אין הנזיר מגלה עליה ואין הכתן מותר אלא על מת בלבד. ואף שרבינו חם כתב שהכתן מותר על טומאת, חרב הרי הוא כחלל, מ"ס איחא שם בחוסי ששלח לו רבינו חיים כתן לדי"ה, איזה בית אשר חבנו ל, דאם הכתן מותר על כל מתכת שנטמא במת אף לך בית שאין בו כלל מתכת שהיה באוהל המת, וכן פסק הרמב"ם בפ"י מהל אבל הל' ב, שאין הכתן מותר על טומאת חרב, וע"י רמ"א יורה דעה סי' שסי"ט, שכתב וכן נהגו להקל ואין נזהרים מזה. וע"פ זה המציא צעה לכתן מגלה עליה ואין הכתן מותר של מתכת שנטמא במת ונהגעו באחת התכשיט נטמא הכתן טומאת שנועה אע"פ שאינו מותר עלי נמצא שכשרשטא על בשרו הכלי שנטמא בו הרי כמו שנוגע במת שהרי הכלי מטמא כמו המת עצמו וכל זמן שלא פירש מן המת הכל מורדים שאינו חייב אם חחר ומיטמא למת שני ורוב הדאשונים ס"ל, שבשכתבתן מיטמא לקרובו, מותר לו להיטמא למת אחר אפילו לכתחילה כל עוד שלא פירש ממנו. ואף שלשיטת הרמב"ם טומאה דחוייה היא

דוקא אם נטמא בטומאה שהכה מוזהר עליה משא"כ אם נטמא באופן המותר, ומינה לדין דקיימא לן דהא דאינו אסור להוסיף טומאה על טומאתו, היינו דוקא אם עדיין לא פירש מטומאה הראשונה, היינו ג"כ אם טומאה הראשונה היא מאותן שהכה מוזהר עליהן. [אמנם עצם פירושו של הרב רעועל בשיטת הראב"ד נסתר מדברי הראב"ד עצמו בפ"ג מהל' ביאת מקדש הל' י"ג שכתב שאין הניזר מגלח על מצע כלים שנגעו במת ואפילו על חרב עכ"ל, הרי מפורש בדברי הראב"ד שאין הניזר מגלח על טומאת כלי מתכת].

ובניאוד הדברים הוא על פי סוגיא דניזר דף מב', "כהן שהיה לו מת מונח על כתיפו והושיטו לו מתו ומת אחר ונגע בו יכול יהא חיבינא חלמוד לומר "ולא יחלל", במי שאינו מחולל; יצא זה שהוא מחולל ועומד". והיינו שלימוד ד"ל, "חלל" לא בא לשלול איסור טומאה מכהן שכבר נטמא אלא מכהן שכבר נחלל ע"י טומאתו, שמאחד שמחול הוא אינו מוסיף חילול על חילולו].

דחזיה היה ולא הותרה לכל, לפיכך אסור לכתוב את עצמו למת אפילו בעת שמתמטא לקדונו, שנאמר "לה יטמא" אינו מיטמא לאחרים עמה, שלא יאמר הואיל ונטמאתי על אבי, אלקט עצמות פלוני או אנע בקבר פלוני וכו', וע"ש בדרכ"ו שכתב לפרש שהרמב"ם ס"ל שהדרשה בניזר דף מב' אינו אלא לפוטרו ממלקות אבל לא בא להחזירו להיטמא לכתחילה. הרי שלדעת הרמב"ם אסור ליטמא לאחר אף בשעה שנוגע במתו אף שאינו מוסיף כלום בנוגע לעצם הטומאה אלא דמאחר דטומאת קדושים דחזיה ולא הותרה אסור לחלל את עצמו ע"י מעשה טומאה שלא הותרה אצלו. ולכן אין ענין לכאן להא דשבע לה טומאה של מנחות דף כא. שוהו דין מסויים בקבלת טומאה משא"כ טומאת כהנים שענינו חילול כהונה, ושייך אף אם אין בה משום תוספת טומאה.

נמצאנו למדים שאף בשעה שהכה נוגע ב"חרב הרי הוא כחלל" מ"מ אסור לו ליטמא למת אף אם עדיין לא פירש מכלי המתכת, ואף לדעת רוב הראשונים חוץ מהרמב"ם אינו איסור ליגע במת שני שעדיין לא פירש ממת הראשון, היינו רק מפני שהנגיעה במת הראשון מחללת אותו, וכל זמן שעדיין נוגע בראשון הוי חילול אחר, משא"כ אם נגיעה הראשונה היא באופן שאין בה חילול, כגון שהנגיעה היא ב"חרב הרי הוא כחלל", ככהאי גוונא אסור לו ליגע במת שהוי עדיין אינו מחולל ועומד ובנגיעתו במת עצמו קיינו כי "לא יחלל".

ניתוח מתי נכרים

א. איסור הנאה במתי נכרים

במרות זה שמירת הנודע ביהודה ואילו דבו הדיונים בספרי האחרונים בענין ניתוח מתים מועטות הן התשובות הדנות במיוחד בשאלת ניתוחי מתי נכרים. ענין זה נזכר לראשונה כמעט דרך אגב בשו"ת חתם סופר, י"ד סי' של"ו. בתשובה זו החתם סופר הביע דעתו שניתוח המת, אסור הן מצד איסור ניזול המת והן מצד איסור הנאה מגופו של המת, וכ"כ חלמיו המהר"ם שייך בשו"ת מהר"ם שייך, י"ד, סי' שרי"ב, אלא שנתעורר החתם סופר מהא דבבב"ב דף מ"ה, איך יהודה אמר שמאל מעשה בתלמידיו של ר' ישמעאל ששלקו זונה אחת שנתחייבה שריפה למלך ברקן ומצאו בה מאותם חמשים ושנים [כפי גירסת השיטה מקובצת: באו ושאלו את רבי ישמעאל כמה איברים יש באדם אמר להם דמי"ח אמרו לו והלא בדקנו ומצינו דני"ב] אמר להם שמא באשה בדתם וכו', שמשם מוכח שלא נגעו מלהשחמש בגופה של אותה האשה ללמוד ממנו מגין אברי האדם, וע"ז כתב החתם סופר בפשיטות, "והאי דנתחייבה שריפה למלכות ושלקו במס' בבורות מ"ה ע"א האי שפחה עמלקית הייתה דמות הנאה", והוסיף שם לר"ן אי שפחה כענינה של ישראל שמתה מותרת בהנאה או לא והוכיח שמתרת היא בהנאה מדברי התוספות בבא קמא דף י' דה"מ שהשוו חייב שכתבו לענין עבר הקני לישאל וכו' שהם מותרים בהנאה, אבל על איסור ניזול במתי עכ"רם עבר בשתיקה באופן שמוכח בעליל שכל כך היה פשיטא ליה להחזיקו ליה לאיסור ניזול אינו נוהג במתי עכ"רם שלא מצא מן הצורך להוכיח או אפילו לרמוז על החז"ר.

והנה זה שנקט החת"ס בפשיטות שאין איסור הנאה נוהג במתי נכרים וראי יצא לו מסוגית הש"ס בע"ז דף כ"ט: דאיחא שם ויצמדו לבעל פעור ויאלכו ובחי מתים (תהלים ק"ו, כ"ח) מה מת אסור בהנאה אף זבח נמי אסור בהנאה ומת גופיה מולך אח"א שם שם מעגלה ערופה כתיב הכא וחמת שם מרים (במדבד כ' א') וכתוב החם וערפו שם את העגלה במתל (דברים כ"א, ו') מה לחלן אסור בהנאה אף כאן נמי אסור בהנאה, הרי שאיסור הנאה של מת נלמד מקרא דמרים וא"כ מאחר שאיסורו מוכרז אצל ישראל הרי נמצא שאין לנו ללפותא על מתי עכ"רם שיהיו אסורים בהנאה וכ"כ המשנה למלך, ה"ל אבל, פירק י"ד הל' כ"א, בשם הרמב"ן ח"ל שוב ראיתי להרמב"ן בחידושיו בפ' אע"פ שכתב ח"ל ומיהו כעכ"רם אינו יודע בו איסור דהא מרמז גמרינן עכ"ל, וכן היא דעת המאירי, שבת דף צ"ג.

אולם בדעת האוסרים כתב הגר"מ פיינשטיין וצ"ל באגרות משה, י"ד, ח"א סי' רכ"ט ענף ר', שס"ל כשם שלא אמרינן דומיא דמרים דוקא שהייתה נביאה, וכדמצינו חילוק בין נביאים לשאר אינשי לענין פיגוי הקבר בפרק י"ד ממסכת שמחות ולגירסת הגר"א איחא שם כל הקברות מפנין חוץ מקבר מלך ונביא, וא"כ היה אפשר לומר שגם לענין לימוד איסור הנאה מרמז שהאיסור הוא דוקא לתנות

המשנה

שאלות חתים סופר חיד ותשובות

צדיקו ונא היא עדת ה' לגוי קדוש וכל הרוחות שעולס אם ינלאו חסניהם רוח לא יזיונו ומקום הורחיו הקדושה והנה כן משמע ברמב"ם פ"ד מאכל ה' ה' כ' והמעמץ עם יליאת נפש הר"ז שופך דמים אלא ישנה מעט שמא כתעלף והנה היה לנו להודיע אימת יליאת הנפש ואיזה שיעור ונבול יס לו אע"כ סמך עלמו אע"כ פ"ב מהל' שנה במפלות שזרקין עד חוטמו ושם ניכר יליאת הנפש וע"כ כן שאחר כך ישנה מעט זמן מועט שמא כתעלף ולא מותר לעמץ עין אע"כ שכתב לעיל שהמעמץ עם יליאת הנפש הר"ז שופך דמים ו"מ אחר שנה מעט טוב ילא מהחטם עילוף ולא אמר שימתין עד שיראה צד סימני עיכול היינו כחמים שמורים וירוקים שהוא סי' שכבר התחיל הצמר להתעכל בפנימיות והוא לכל הפחות כונה שעות אחר יליאת נשמה או אפי' יום או יומים אע"כ לא חטם הרמב"ם לספק בזה כלל:

והנה הריצ'ט צמח' סוף סי' מ"ה חפס קלת על הרמב"ם צ"ש מכן הלדפת ואני לא ידעתי טוס חפיקה עליו כי ז"ל בספר המורה ח"א פ"ב ט' ס' המיתה הוא מיתה מעט גם החולי החזק וימת לבו דכבדו והוא היה לאצן [גבי וכל] פי' והרי לא נת' מעט ולזה ביאר צדן הלדפת והיה חליו חזק מאוד עד אשר לא נותרה בו נשמה פי' דאי הוי כתיב וימת הוי אפטר לומר כעין מיתה קמ"ל לא נותרה בו נשמה כלל טוב כ' והאנלוקסי' אומרי' כתבטלה נשימתו עד שלא הושגה לו נשימה כלל כמו שיקפה לקחת חולים בחולי השיחוק [טלאב] ובהסוגק הרמב"ם [קראתמק] עד שלא יודע אם הוא חי או מת ויחמיר זה הספק יום או יומים עכ"ל הנה להרמב"ם יתואר מת חולי חזק טע"ה הולך לבאר בלרפית עד שלא נשארה בו נשמה נמלא להרמב"ם אפטר בן השוגמית לא מת מעט אך בן הלרפית מת ולא נשארה בו נשמה ולהאנלוקסי' הוא צהיפוך סתם מיתה הוא מיתה ומעט רק נצבל פרט הכתוב וימת לבו והוא לא מת כי נצטלו הרופקים כמ"ט רמב"ן צפסקו ויסב לבו כי לא האמין להם ובלרפית פי' צהיפוך לא נותרה בו נשימה אבל הרופקים דפקו כי כן יארע בחולי [טלאב] ווינוק הרמב"ם וחולי [קאלענדל] ר"ל שלא נכנס בו אלא רפק בערועק הלידעים או הלואר אבל נשימה ליכא אבל סתם מיתה הוא מיתה מעט נמלא לדידהו צהיפוך הוא בן השוגמית היה חמייית הנחמים מעט אבל בן הלרפית לא היה רק החזרת הנשימה וקצרה זו כתבו רדב"ז ח' חמישי סי' צ' אלפים ר"ג ושם דחה כל דבריהם ע"ש עכ"פ צין לרמב"ם צין לאנלוקסי' לא יכחשו דחה או בן הלרפית או צדן שוגמית אלא לרז"ל שיהיה מתו ושניהם המיו אחרי מותם:

אבל כל שאחר שמוטל כאצן דומים ואין בו טוס דפיקה ואם אח"כ צטל הנשימה אין לנו אלא דברי תורתנו הקדושה שהוא מת ולא ילינו אותו והמעמץ או אם הוא כהן לוקח אחר ההתראה ומ"מ צט"ס קרה ס"ב ע"כ אומרי' גזרה שמא יתעלפו דבר פשוט הוא ומתקווה הוא מוכרע דאמרי' בעכו"ם דבחי לא מומט לא גזרי' אחר מותר וקשה אימתו נרע שיעור מיתתו שכתב ממנו שלו הלא טוס סימני עיכול אין מיתתו נודע ומה צינו לישדאל אלא האמת יורה דרכו כי כמה שעות או אפי' יום ויומים קודם החלע מיתתו עפי' בחיאי' המצויים סי' מיתה כמו אכטי הצבאל המהעסקים עם מתיים בזמנינו קודם לזה כבד צטלו חושמיות והדגשותו ומוטל כאצן דומים בעילוף הקמוך למיתה והמעמקים עומדים עליו ומלפנים רגע יליאת הנפש עפי' קבלתם צדידים והוא הרגש כ"ש בנשימה ודפיקה יודעה אבל לכל המומי' אין הפרש צין לזרחה וכתבו קודם יליאת הנשימה וצין כמה שעות אח"כ עד התחלת סי' עיכול וא"כ משעת עילוף ההוא עד סי' עיכול שהוא לפעמים יום ויומים אין טוס היכר להמוניים אעפי' שצינו לצינו הבינו המצויים שילאה נשמתו בציטול נשימה קלה היא מ"מ כל בני בית לא ידעו ולא יצינו מה צין כלי מתמא את הכל עד שכולרו צן סי' עיכול והרגשו טוס מומא מחיים אז מיד שהמצויים אמרו שצטלה נשימתו הקלה האחרונה אז מתהרין הכלי ממנו מיד:

וע"ד הצרייתא דמס' שמחות רפ"ח דתני' התם יולאים לבית הקברות ופוקדים על המתים עד ג' ימים ואין צד מעוה דרכי האמורי ומעשה שפקרו א' וחי כ"ה שנים וכו' ורלה הריני לעומר שזה היה בזמן שקצרו בכוכין ומהרי"י יעב"ץ דחה זה שהרי מצובר ברמב"ם פי' מהל' אבל הניל שגם בכוכין היה משליכים עליו עבר וא"כ ללע"ג מה יועיל לפקוד על הקבר הלא המתעלף ומניחים אותו כבוד ועבר על צדו גם אם אח"כ חשב דוחו אליו מעייתו הכאשון הלא ימות בצברו אם אין אדם עומד שם עוסק עמו ברפואות וכדומה והיה לנו לתקן שיעמדו שומרים ג' ימים שם וכשירגשו צדק טוס נרוד ותגועה יבואו לקיועמו אבל עתה שהנחתוהו צבית הקבדות מה יועיל לצקרו פעם ביום ולע"ג אבל האמת יורה דרכו כי זהו מקרה בעלמא ממקריים החזקים א' לאלף שנים שיקום אחרי נפלו וציטול נשימתו וימקור לצבאי'ם ואפי' מייעטא דמיינעטא לא הוי כמו חוני המעגל שישן שבטים שנה ועיין אגרת צקורת מעשים

ומקדים נפלאים טוך להיקט הטבעי ואינו נכנס צגר חוטשי למיעוט צפ"כ אך זאת לדעת כי ההלכה והדפיקה על המתים הוא ימעטי האמורי כאשר דמו מהרי"י יעב"ץ באגרותיו להחכם רמ"ד והרי הם קוצרים מתייהם צבית תפלתו וכבר גילה קודם הרמב"ן צדקו בקרקקטעה לפני המלך ושם אמר שגם השקטו צדן למתים הוא ממעשה ארז וידעוני יע"ש והנהיגו ישראל ג"כ לצק על המתים והיה דרוי לאסור ממעטי האמורי ואמר שאין צד מרדכי האמורי כיון שכבר נמלא פ"א שאלא קרובו חי ועדהו עד שחי כ"ה שנים ורוליד ה' צנים א"כ המצבר מתו אין לתלות צמעשה אמורי' כחק צלי טעם כי יש לתלות שרולה לחוש אולי ימי קרובו אעפי' שהוא דחוק ומוקלה מן הדעת כמו מקמם מן הללוב וכדומה כיון שיש לתלות צדק מה טוב איננו חק אמורי':

ובזה יכזבו דברי הרמב"ם פ"ד מאכל ה' ד' ט' לדיקים אין צדיק נפש על קצתם שרציהם הם זכרונם ולא יפנה אדם לצקר הקצרות והריצ'ט צמח' כחצ שהונתיקים עשו מזה צבא צפ"ע ומשמע שאין לצקר הקצרות והוא נגר מפ' שמחות הכל' אע"כ צבא אחר הוא עם הלדיקים דציהם הם זכרונם וע"כ אין מצקרים אותם כי אינם לריכים לכך ועיין כ"נ שם והוא דחוק גדול וגם נשש כל הקסרים שעשו ממנו צבא צפ"ע ועוד ל"ע דהרי הרמב"ם לא מיייתי כלל הך דמס' שמחות ומצקרי' וא"כ כ' כ' ר' ד' ר' מצקרי' קצבי לדיקים אבל מה שגראה לע"ד צד דודאי צבא צפ"ע היא הכה כבד כתבתי והדרישה ר"ל דאז שהיו קוצרים בכוכין הי' שייך שימי' אחר כפלו ומהריצ'ט מ' עקשה דגם צבוכין זורקין עליו עבר ונעמן צעפר ואמר אני כל דברי החמים קיימים עפי' הירושלמי סי' ט' שני דסנהדרין רפ"ק דמ"ק צדאשונה היו קוצרים אותו במהמורות ע"ש פי' לפנים צטבאל היו נוהגים ללקט עלמות ע"כ קצרו צמהמורות עד שכתעכל הצמר ושבו ליקטו עלמות וקצרו צמקומן ע"ש ומשמע שהיה קצר ערלי צעלמא ושם היה אפטר לקוס אחרי נפלו ומזה מיירי המסכת שמחות ומשצטלו מהמורות כבר צינתי אמוראים שציטולמי טוב ל"ט שיקום מקצרו א"כ ממילא טוב אסור לצקר הקבר משום דרכי האמורי נמלא מצרייתא זו למד הרמב"ם דאין לפנות לצקר צבית הקצרות כלל משום דרכי האמורי ולפענ"ד כוונתי האמת:

מ"ב צהא סלקינן אבו אין לנו אלא דברי המורה ולקבלת אבותינו וכל המהדר מההדר אחר השכינה ואיסור הלנת ממים במקומו עומד וזאת משקירת המלך ירייה וממילא צטלו כל דבריו צמומאת הכהן הרופא חלילה וחלילה:

דמ"ש רמכ"ח צוקו דצדיו להרצא"ה כהנים צ"ה אין מזהרים על המומאם כיון שכולנו מומאי מתים יעיין צדנול מרצבה צ"יד סי' שפ"א ד"ה אמר יחזקאל וכו' ונהינדאל כד הוינא טלי יולק מים ע"י מורי חסדי שצבהונה הגרון מה"ו נתן אדלער ז"ל שנת תקמ"ג בעצרתו דרך פראל רחא פני הגרון כ"צ ז"ל והי' פלפולם צדדני הרצ"ד והנ"ציה הרפא למורי ז"ל את אשר כ' על גלינו ומי' ז"ל פלפל עליו וכפדו זה מזה והחליטו פלפולם ע"י ואני הייתי מולאי ומצ' הרצדים ולא מזר בו הגרון כ"צ והוקיף על הגליון הך אמר יחזקאל וכו' ואני צעניי אח"כ כמו שלשים שנים מלאחי שכ"כ הרצ"ד צמתים דעים ס' סי' כ"ל' דאקורי' מן המורה ודברי סמ"ק סי' מ"ח אין לו מוצב ול"ע על כל פנים אין לו למכ"ח משען בזה:

ונבוא אל יתר דברי צע"ה דלפי דעתו אחר שכבר החלטנו לפי הצנתינו למת מ"מ עדיין ספק הוא וכוונתו יחשב ונותר לכנוס משום ס' פ"ג דמא לטריך לרפואה וירפאהו הרופא ונמלה צק' למורי ה' אשר נשען על ס' בית יעקב הנה ס' לימורי ה' לא ידענא לי' אבל משו' צית יעקב כנולא אחנו ורשיתי אותה משונה והנה עלו כלו קמסונים כ" שם דבת"כ איתא אין לי אלא אמו ודאי אצוי ספק מניין ת"ל ולאציו משמע דילפינן מזה דעמאל לסקט רומני' לי אאירך דת"כ לה יעמא ולא לס' למעוטי כמענד וולדה צולר שפחתה משמע שלא יעמא לספק ותיין לחלק שם האצ ספק יעמא לו מפני קו' הרי' הנדפת לרצ"א מומ"ג אם איננו אציו הוא אינו כהן אבל לסקט אחר לא ע"כ אסור לכהן רופא לטמא לגוסס הלרין לרפואה שמה לא תועיל לו רפואתו אלו דבריו הנה העמתי לשון הת"כ בצעות כי איתא שם אציו חזקה מניין לא אציו ספק ונבאר לקמן אי"ה הנה מ"ש לה יעמא ולא לכתענד ולדה צולר שפחתה לכאורה למה לי קרא פשיטא דארוי' בחתייה א' משהי חתיכות כגון כתענד ולדה צולר שפחתה לכ"ע דארוי' כלע"ד דהא איתא מ"ע למומאות הכהן לקדו'יו וכופיין אותו ועמאלין בע"כ והי' ספק להיפוך אולי אמותו היא ומחוייב לטמא ונדא' לר' יהושע בעינצין ק"ו ונד"ה כ"ו והיא מש' צצמחים מתן א' צמתן ארבע דדוחין טז ואל תעש' מקמי קום ועשה ה"ט פשיטא דספיקא דקום ועשה שיעמא הכהן דוחה לסקיפא שב ויא"ת לא יעמא לסקט קומה ולר' יהושע ס"ל לה יעמא לאירך דרשא טוס לה ולא לאחרים עמד ע"ש והך דרשא למעוטי ספק אחי' ככ"ה דס"ל התם יתמו צמתן ד' דחייש לטב ואל תעשה דבל מגרע ע"ש וצדין: